

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Bakalářská práce

Lukáš Vlasák

Rodná jména vietnamských dětí narozených v České republice

Given names of Vietnamese children born in the Czech Republic

Poděkování

Rád bych poděkoval PhDr. Milanu Harvalíkovi, PhD., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 4. 4. 2014

.....
Lukáš Vlasák

Abstrakt (česky):

V první části bakalářské práce je popsána struktura vietnamského jména, jsou uvedeny významy nejčastějších vietnamských rodných jmen, následně je popsána pravopisná norma jejich používání v češtině. Nastiňuje se historie migrace Vietnamců do ČR.

Druhá, empirická, část práce je orientovaná sociolingvisticky – šetřením metodou dotazníku je statisticky zjišťována konkurence vietnamských jmen a jmen užívaných tradičně v češtině u dětí vietnamského původu narozených v České republice. Dotazník zjišťuje, jaké faktory limitují výběr rodného jména.

Závěrem jsou prezentovány výsledky výzkumu, zjištěné tendence volby rodných jmen jsou interpretovány na základě sociolingvistických faktorů.

Abstract (in English):

In the first part of the bachelor's thesis is described the structure of a Vietnamese name. The list of the most common given names is included, followed by grammar rules of their usage in the Czech language. It as well describes the history of a migration of Vietnamese to the Czech Republic.

The second empirical part is oriented sociolinguistically. You will find here my findings based on questionnaires which were distributed among Vietnamese children born in the Czech Republic. The research examines what factors limit the selection of a given name.

The goal of this document is to present results of the research. Found tendencies of choosing given names are interpreted considering sociolinguistics factors.

Klíčová slova (česky):

rodná jména, vietnamská jména, antroponomastika

Keywords (in English):

given names, Vietnamese names, anthroponomastics

Obsah

Úvod.....	8
I. Obecná část práce.....	10
1. Vietnamské jméno.....	10
1.1 Struktura vietnamského jména.....	10
1.1.1 Příjmení – rodinné jméno.....	10
1.1.2 Střední jméno.....	11
1.1.3 Hlavní jméno.....	12
1.2 Pravopisná norma užívání vietnamského jména v češtině.....	12
1.3 Začleňování osobních vietnamských jmen do češtiny.....	13
1.3.1 Zápisy do matrik, veřejných listin apod.....	14
1.3.2 Začleňování do mediálních textů.....	15
1.4 Obecný význam vietnamských jmen.....	16
1.4.1 Dívčí jména a jejich obecné významy.....	18
1.4.2 Chlapecká jména a jejich obecné významy.....	18
1.4.3 Jména pro chlapce i dívky a jejich obecné významy.....	19
2. Oslovování ve vietnamštině a další aspekty užívání jména.....	20
2.1 Dítě – con.....	20
2.2 Používání českých vlastních jmen z hlediska vietnamských migrantů.....	21
3. Historie migrace Vietnamců do České republiky.....	23
3.1 Obyvatelstvo Vietnamu.....	23
3.2 Kontakty před počátky hlavního proudu migrace.....	24
3.3 Navázání diplomatických vztahů.....	25
3.4 Migrace v období 1950-1989 na základě vládních dohod.....	26
3.4.1 Vzájemné vztahy mezi migranty a většinou.....	27
3.5 Vietnamci v současné ČR.....	28
3.5.1 Vietnamské děti narozené v České republice.....	29
II. Empirická část práce.....	30
1. Výzkum – metody, cíle.....	30
1.1 Výzkumné otázky a hypotézy.....	30
1.2 Validita a reliabilita výzkumu.....	32
1.3 Redukce ve výzkumu a případná zkreslení.....	33
1.4 Anonymita respondentů a další etické aspekty výzkumu.....	34
2. Vzorek respondentů.....	35
2.1 Účelový výběr a „snowball technique“.....	35
3. Dotazník.....	37
3.1 Distribuce dotazníku.....	37
3.1 Komentované části a otázky dotazníku.....	37
3.1.1 Koncept dotazníku a jeho grafické pojetí.....	38
3.1.2 Otázky v první části určené dítěti.....	38
3.1.3 Druhá část: otázky pro rodiče.....	40
4. Prezentace a základní analýza sebraných dat.....	44
4.1 Konkurence vietnamských jmen a jmen užívaných tradičně v češtině.....	44
4.2 Výsledky sociolingvistických ukazatelů.....	45
4.3 Důvody volby rodného jména.....	49
4.4 Výsledky průzkumu v oblasti oslovování.....	52
4.4.1 Substantiva pro označení příbuzenských vztahů.....	52
4.4.2 Alternativní česká jména.....	53
4.4.3 Hypokoristika.....	54
Závěr.....	56
Seznam literatury.....	59

1. Citovaná literatura.....	59
2. Další studijní literatura.....	60
Přílohy.....	61
Příloha č. 1: Dotazník (originál).....	61

Seznam zkratk:

ap., apod.	...	a podobně
AV ČR	...	Akademie věd České republiky
č.	...	číslo
ČR	...	Česká republika
DAMU	...	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
eds.	...	editoři
FAMU	...	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FF UK	...	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
km ²	...	kilometr čtvereční
kol.	...	kolektiv
kupř.	...	kupříkladu
Mgr.	...	magistr
např.	...	například
nar.	...	narozen
NLN	...	Nakladatelství Lidové noviny
pol.	...	polovina
popř.	...	popřípadě
pozn.	...	poznámka
příp.	...	případně
resp.	...	respektive
s.	...	strana
sb.	...	Sbírka zákonů
srov.	...	srovnej
SSSR	...	Svaz sovětských socialistických republik
st., stol.	...	století
sv.	...	světová
tj.	...	to jest
tzn.	...	to znamená
tzv.	...	takzvaný
VDR	...	Vietnamská demokratická republika
VN	...	Vietnam
zem.	...	zemřel

Úvod

Klíčovým tématem mé bakalářské práce je vietnamské jméno, které bude prozkoumáno z mnoha úhlů pohledu, zejména mě však zajímá jeho vztah k českému jazyku – jak je začleňováno do psaných textů a jak je používáno v mluvené komunikaci. Práce chce shrnout doposud známé obecné poznatky o vietnamském jméně, včetně historického a sociálního pozadí jeho užívání v České republice, a vlastním empirickým šetřením v této problematice přispět k poznání tendencí, jež jsou v oblastech pojmenovávání a oslovování vietnamských dětí v ČR aktuálně platné.

Východiskem empirického výzkumu jsou sebrané dotazníky od dětí vietnamského původu, narozených a žijících v ČR. Nejdůležitějšími metodologickými příručkami, jež tvoří oporu pro zkoumání, jsou Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace od Jana Hendla a Jak se vyrábí sociologická znalost Miroslava Dismana. Dotazník byl inspirován diplomovou prací Gabriely Búřilové Výběr a fungování rodných jmen (výzkum na vzorku pražské mládeže). Výzkum by nemohl proběhnout bez znalostí koncepce knihy Sociolingvistika: Metody a interpretace od Lesley Milroyové a Matthewa Gordona. Obecná část bakalářské práce čerpá především z příruček S vietnamskými dětmi na českých školách, Dějiny Vietnamu a antroponomastických prací Miloslavy Knappové, například Naše a cizí příjmení v současné češtině.

Úvodní pasáž bakalářské práce bude obecná. Popisuji v ní strukturu vietnamského jména, normu jeho užívání a začleňování do češtiny. Obecný význam vietnamských jmen je přiblížen výběrovým seznamem rodných jmen a jejich sémantiky. Závěrem obecné části nastíním historii česko-vietnamských kontaktů a představím stav vietnamské menšiny v České republice. Druhá, empirická část práce je vystavěna na otázce, jaký vliv mají na výběr rodného jména vietnamského dítěte sociolingvistické faktory jako věk, vzdělání, minulost a budoucí plány rodičů. Do detailů popsany dotazník dále zkoumá škálu možností oslovení vietnamského dítěte v jazykovém prostředí české majority. Sebraná data budou přehledně prezentována a odpovídajícím způsobem interpretována v závěru.

Bakalářská práce je záměrně zacílena na vietnamské děti a jejich rodná jména, neboť jsou to právě ony, kdo tvoří dynamickou, „živou“, vrstvu mezi českou většinou a vietnamskou menšinou. Poznání motivů volby rodného jména vietnamských dětí a popsání způsobů jejich oslovování přináší sondu do mezikulturní komunikace, jejíž aktuálnost se zvyšujícím se

počtem Vietnamců v České republice pro mluvčí českého jazyka neustále narůstá. Doufám, že práce přinese mnohé podněty pro další výzkumy v dané oblasti.

I. Obecná část práce

1. Vietnamské jméno

Vietnamská jména se zpravidla skládají ze tří elementů, jež vzájemně tvoří komplexní – rytmický i sémantický celek. Méně častá jsou jména dvojčlenná, vzácná pak jména skládající se ze čtyř složek. Vietnamština patří mezi jazyky, ve kterých stojí na prvním místě osobního jména příjmení a až za ním následuje jméno.¹ Ve Vietnamu se dnes již píše latinkou (do počátku 20. století se užívalo adaptované čínské, tedy znakové písmo). Oproti české soustavě písmen se ve vietnamské latině vyskytují navíc různá diakritická, rozlišovací, znaménka a výslovnostní tóny.

1.1 Struktura vietnamského jména

Vietnamské jméno má tři složky: příjmení, střední část (vedlejší jméno) a hlavní jméno. Jejich pořadí je 1) příjmení, 2) střední jméno, 3) hlavní jméno. Zejména střední a hlavní jméno jsou dohromady pevně semknuty formou i významem. Jednotlivé složky vietnamského jména sice mají každá svůj obecný význam, ale dohromady vytváří autonomní celek, ve kterém záleží na každém členu i na jejich vzájemném pořadí.

1.1.1 Příjmení – rodinné jméno

Rodinné jméno je jméno vyjadřující u osoby, která jej nosí, příslušnost k určité rodině, historicky k určitému klanu. V českém kontextu se pro část jména se stejnou funkcí používá označení příjmení.

Příjmení, které stojí ve vietnamském jméně na prvním místě, se ve Vietnamu dědí v linii po otci. V některých případech se dle rodinné tradice dědí další element ze jména – střední část. „Another explanation for compound family names is that the second element, originally a middle name, came to be used jointly with the family name to identify members of one family among so many Nguyen’s [.]“ (Nguyen, 1995, s. 894).²

Repertoár příjmení je ve vietnamštině omezený. „There are, according to tradition, one hundred surnames or family names in all. [...] The real number is, however, unknown

---

1 Jak je s tímto reverzním pořadím osobního jména naloženo v češtině – v textech úředního i mediálního typu – je nastíněno v podkapitole 1.3 **Začleňování osobních vietnamských jmen do češtiny**.

2 Specifickým rysem střední částí jména (vedlejšího jména) včetně jeho dědičnosti je věnována pozornost v následující samostatné podkapitole.

although it has been said, that maximum is three hundred.“ (Nguyen, 1995, s. 893-894). Nejčastější vietnamské příjmení je Nguyen. Mezi další příjmení patří Bui, Cao, Dang, Dao, Do, Duc, Duong, Ho, Hoang, Chu, Lam, Hgo, Le, Manh, Phung, Pham, Ta, Tham, Tran, Tong, Vuong aj.

Příjmení většinou nemají výchozí obecný význam (Knappová, 2008, s. 126), ale některá příjmení se s odlišnou vietnamskou diakritikou užívají také jako jména, např. Trinh, Vu, Phi, Le (Knappová, 2010, s. 582).

1.1.2 Střední jméno

Za příjmením následuje ve vietnamském jméně střední jméno, které už má samo o sobě svůj obecný význam. Tento význam zpravidla sděluje informaci o pohlaví nositele jména. „The middle element, when there is one, nearly always tells you about the individual’s sex.“ (Nguyen, 1995, s. 894).

Střední část jména může vyjadřovat pohlaví nositele dvěma způsoby. Buď volbou slova s obecným významem spadajícím sémanticky do typicky mužských, či ženských kategorií, nebo přímo začleněním slova, které vyjadřuje právě jen příslušnost k jednomu z pohlaví.

„Některé složky, zvláště poetické, týkající se přírody, krásy, něhy, květin, jara atd., se stávají součástí jmen ženských. Složky označující sílu, odvahu, prostor, chytrost ap. převažují ve jménech mužských. Některé složky se objevují jak ve jménech mužských, tak ženských: jde například o označení velikosti, moudrosti, jasu, věrnosti, morálky apod.“ (Knappová, 2008, s. 127).³

„Jednotlivé plnovýznamové složky nemají ve funkci jmen ve vietnamštině své pevné místo. Znamená to, že v některých dvouslovných spojeních se objevují na pozici středové, jiných na pozici krajové[.]“ (Knappová, 2010, s. 582-583).

V mužských vietnamských jménech se často objevuje střední složka Van, jež přímo naznačuje, že nositel jména je mužského pohlaví. Střední jméno Van ale není závazné, nelze jej proto brát jako povinnou součást všech mužských vietnamských jmen. Obdobně se u ženských jmen lze setkat se středním jménem Thi, označujícím osobu ženského pohlaví. Tato středová část byla dříve velmi tradiční, až obligatorní. Nguyen píše, že před rokem 1945

---

³ Toto platí pro jména střední i hlavní (viz následující podkapitola). „Na rozdíl od češtiny, kde rod vlastního osobního jména poznáme dle jeho gramatické koncovky, vyjadřuje vietnamština v tomto případě protiklad maskulinum/femininum sémanticky.“ (Nguyen, 1984, s. 230).

ji obsahovalo 100 % dívčích jmen, po roce 1945 to bylo 87 % (Nguyen, 1995, s. 894). Knappová však dodává, že v posledních letech se tento element ve jménech ve Vietnamu přestává užívat, je pocíťován jako nemoderní a zapisován jen omezeně (Knappová, 2008, s. 128).

Jak bylo již naznačeno výše, středové složky jména (zejména pak částice označují pohlaví jako Van a Thi) se někdy dědí společně s příjmením, a bývají tak k němu přiřazovány (s takovým členěním se lze setkat i v některých vietnamských dokumentech). „Protože však středová část vytváří významový celek s poslední složkou vietnamského osobního jména, z hlediska české administrativy se doporučuje ponechávat ji jako součást dvouslovného, resp. víceslovného jména.“ (Knappová, 2008, s. 129).

1.1.3 Hlavní jméno

V pořadí poslední, ale přitom nejdůležitější částí vietnamského jména je jméno hlavní. Je jádrem, základem, celého víceslovného osobního jména; stojí na posledním místě a předcházející složky jej rozvíjí. I v netypických případech, kdy je jméno dvou nebo čtyřslabičné, stojí hlavní jméno vždy na konci celého jména.

Hlavní jméno označuje individuálního jedince v rámci rodiny, svou funkcí odpovídá tomu, co známe v českém kontextu jako rodné jméno. „The given name, always placed last, corresponds to the first or Christian name in Western society.“ (Nguyen, 1995, s. 893).

Střední a hlavní jméno spoluvytvářejí významovou jednotu a v kombinaci s příjmením na prvním místě ve jméně tvoří formální a rytmický celek. „Jedno a totéž slovo (složka) může mít v závislosti na různých tónech a diakritice, resp. na spojení, ve kterém se nachází, několik odlišných významů.“ (Knappová, 2008, s. 127).

Ve vietnamštině však neexistuje žádný „ustálený kodex jmen, spojení je vždy vytvářeno tak, aby víceslovné jméno mělo nějaký pozitivní význam a spolu s příjmením vytvářelo libozvučný, rytmický celek.“ (Knappová, 2008, s. 127).

1.2 Pravopisná norma užívání vietnamského jména v češtině

Ve vietnamštině se píše latinkou se specifickými diakritickými znaménky. Vietnamská latinka je založená na zásadách přibližné korespondence hlásek a písmen. Pro přepis vietnamských slov do češtiny zůstává vietnamský pravopis v platnosti, jen diakritická znaménka se vynechají u těch písmen, kde by bylo jejich zaznamenání technicky obtížné.

Normu převodu z „vietnamské latinky“ do české pravopisné soustavy upravují akademická Pravidla českého pravopisu z roku 2005.⁴

Když je vietnamské jméno převedeno do českého pravopisu, spolu s (prakticky nutným) odstraněním u nás nepoužívaných diakritických znamének se setřou i sémantické nuance vietnamských jmen. Během ověřování vietnamských jmen a jejich zápisu do českých dokumentů a dokladů je proto třeba dbát zvýšené pozornosti, aby nedošlo chybnému zapsání jména a následně k úplnému popření jeho smyslu a specifického rázu.

Podle poslední normy se vietnamská osobní jména píší následovně: všechny elementy jména (tj. všechna slova, která jméno obsahuje) začínají velkým písmenem; jméno se píše bez spojovníků.⁵ „Při přepisu vietnamských osobních jmen do češtiny přebíráme takový pravopis, který je uveden ve vietnamských dokladech, resp. v jejich překladu, popř. jej přebíráme z cestovního pasu psaného např. anglicky.“ (Knappová, 2008, s. 129).

1.3 Začleňování osobních vietnamských jmen do češtiny

Vietnamská osobní jména patří do skupiny jmen s příjmením na prvním místě. Jejich začleňování do češtiny by mohlo probíhat stejným způsobem, jaký je znám z praxe s nakládáním s (v tomto ohledu) obdobnými, např. maďarskými nebo japonskými, jmény, tedy počestěním pořadí na: jméno – příjmení. Tento způsob se zdá být přijatelným kompromisem mezi uvědomělým zacházením s vietnamským jménem (zachování jeho specifického rázu) a českým jazykovým systémem (společně s mediální a administrativní praxí).

„Při začleňování tohoto typu osobních jmen se nám nabízí několik možností; od ponechání osobního jména v nesklonné podobě a v původním pořadí až po jeho skloňování a u ženských příjmení jejich přechýlení a konečné počestění slovosledu na jméno + příjmení.“ (Knappová, 2008, s. 128).

Obecně lze říci, že v České republice lze při zápisu jména dítěte vietnamské národnosti postupovat bez větších omezení podle přání rodičů. Je možné vyhovět jejich přání na pořadí i na počet jmen. „Z jazykového ani právního hlediska není ve smyslu platného matričního zákona vyloučeno kombinování jmen vietnamských s evropskými, např. Viet Pavel Novák.“ (Knappová, 2008, s. 128).

⁴ Pravidla českého pravopisu, Praha: Academia, 2005, s. 88-89.

⁵ Tato podoba psaní vietnamských jmen je relativně nová. Srovnej např. způsob zapisování osobních jmen v příručce Nguyena Phan Canha Základy vietnamštiny z roku 1984 (Nguyen, 1984, s. 230-233).

„Jak známo, podle zákona č. 301/200 Sb., ve znění pozdějších předpisů, lze zapsat do matriky občanům ČR dvě jména. Znamená to, že dvě jména lze zapsat i občanům vietnamské národnosti, kterým je udělováno občanství ČR, čímž odpadly problémy se zápisem dvouslovných vietnamských jmen, které se objevovaly před účinností uvedeného zákona.“ (Knappová, 2008, s. 128).⁶

Dle knihy Miloslavy Knappové *Naše a cizí příjmení v současné češtině*⁷ popisují v následujících podkapitolách této práce začleňování vietnamských osobních jmen do češtiny s ohledem na charakter textů a pohlaví nositelů jmen.

1.3.1 Zápisy do matrik, veřejných listin apod.

Při zápisu do matrik a veřejných listin vydávaných v České republice je třeba bezpodmínečně rozlišit jméno a příjmení. První slovo vietnamského osobního jména je příjmení, vše ostatní je jméno. Pokud je pro zápis vyžadováno pořadí opačné (tedy v ČR běžněji užívané pořadí jméno – příjmení), zápis musí toto pořadí reflektovat.

Tedy například, je-li vietnamské jméno Ho Thanh Hai, příjmení je Ho, jméno Thanh Hai. Je-li požadováno pořadí jméno – příjmení, uvede se Thanh Hai Ho. Je-li potřeba napsat jména zkratkou a celé vypsát pouze příjmení, uvede se tato podoba: T. H. Ho.

Situace pro pořadí příjmení a jména je u ženských osobních jmen analogická. Na tomto místě je třeba zdůraznit jiný aspekt ženských osobních jmen – přechylování. Podle současných právních norem je možné pro ženu zapsat příjmení v přechýlené i nepřechýlené podobě.

Na základě žádosti si žena, přejímající mužovo příjmení, může nechat do oficiálních dokumentů zapsat příjmení v mužské (nepřechýlené) podobě zpravidla v těchto případech: jde-li o a) cizinku, b) občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině, c) občanku, jejíž manžel je cizinec nebo jejíž partnerka je cizinka, d) občanku, která je jiné než české národnosti.⁸

Pokud má Vietnamka přechýlené příjmení s českou příponou -ová a zároveň je jedním z elementů jejího jména středové jméno Thi (označující ženu), může být tato střední část

⁶ Vietnamci i Češi snažící se vyhovět českým jazykovým zvyklostem různě komolili vietnamská osobní jména, z původních tří složek neumělým spojováním tvořili složky dvě apod.

⁷ Knappová, Miloslava: *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: TAX AZ KORT, 2008.

⁸ Dle zákona 312 ze dne 13. září 2013, kterým se mění zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014.

vypuštěna, neboť příslušnost k ženskému pohlaví je jednou již vyjádřena přechýlenou podobou příjmení.

Co se týče sňatků občanů a občanek České republiky s osobami vietnamské státní příslušnosti, ani zde není situace ohledně jmen problematická. Dohodnou-li se manželé na společném vietnamském příjmení, může si žena dle platné právní normy ponechat jak původní podobu jména, tak přechýlenou (lze tedy Helena Nguyenová i Helena Nguyen)⁹ (Knappová, 2008, s. 130-132).

„K přechylování vietnamských příjmení dochází asi nejčastěji u českých žen, které přijaly příjmení svého vietnamského manžela (paní Nguyenová a podobně). Ženy si ve Vietnamu po sňatku ponechávají své příjmení, děti se jmenují po otci. To se mezi Vietnamci dodržuje i u nás.“ (Vasiljev, 2007, s. 124).¹⁰

1.3.2 Začleňování do mediálních textů

Při používání vietnamských jmen a příjmení v textech mediální povahy vzniká v rámci systému češtiny potřeba je skloňovat. V dosavadní praxi psaní mužských vietnamských jmen se již vyvinul a osvědčil jistý úzus, ve kterém je možné pokračovat. Vietnamské jméno se tak bere jako celek, přičemž tradiční vietnamské pořadí příjmení – jméno se nemění a koncovka pro skloňování se připojuje k poslednímu slovu ve jméně (tedy k hlavnímu jménu). Vedle hlavního jména je možné skloňovat i první slovo v osobním jméně, tj. příjmení.

Například: Ho Thanh Hai, bez Ho (Hoa) Thanh Haiho nebo Haie, Ho (Hoovi) Thanh Haimu nebo Haiovi; Nguyen Van Gian bez Nguyen (Nguyena) Van Giana, k Nguyen (Nguyenovi) Van Gianovi, s Nguyen (Nguyenem) Van Gianem.

Pokud v psaných projevech dochází ke zkracování jména a ponechání pouze příjmení, je samozřejmě nutné ponechat v celé podobě příjmení vietnamského osobního jména a zkrátit pouze jména středová a hlavní.

Na druhou stranu ženská vietnamská jména byla často v českých médiích ponechávána neskloňná a přidávalo se před ně slovo, označení, že jde o ženu, např. slečna, paní apod. Jedná se o tzv. nominativ jmenovací. Ten jako pomůcka nemůže vystačit ve všech kontextech, neboť

---

9 Ve Vietnamu žena po sňatku mužovo příjmení nepřijímá, ponechává si své dívčí jméno. Nicméně příslušníky manželovy rodiny je oslokována v souvislosti s tím, jak se říká jejímu muži: „Although the married woman retains her family and given names, she does also take the numerical name of her husband. If for instance the latter is the 5th child in the family, his wife is called [older sister number 5], [aunt number 5], or [Mrs. number 5] etc.“ (Nguyen, 1995, s. 896).

10 In: Kol. autorů: S vietnamskými dětmi na českých školách (eds. J. Kocourek, E. Pechová). Jinočany: H&H, 2007.

neustálé opakování byť různých obecných označení pro ženu je po čase stylisticky velmi nevhodné. Rovněž není vhodné, aby se u příslušníků vietnamské národnosti uplatňovala rozdílná pravidla pro mužská a ženská jména.

Jakékoliv ženské příjmení lze v češtině skloňovat pouze v případě, že je přechýlené (končí příponou -ová nebo koncovkou -á). Postupovat analogicky k mužskému jménu a skloňovat primárně poslední slovo v osobním jméně by ovšem nebylo jazykově ani kulturně zcela korektní; jednalo by se totiž o přechylování rodného jména místo přechylování příjmení (z důvodu obráceného slovosledu vietnamských osobních jmen).

Nejvhodnějším způsobem, jak skloňovat ženská vietnamská jména, je tedy nejprve přehození jejich slovosledu – umístění příjmení (rodného jména) na konec – a následné přechýlení příponou -ová.

Toto pravidlo se zatím v praxi mediálních textů zcela nevžilo, a tak je považováno za přijatelné, i když dojde k přechýlení rodného jména místo příjmení nebo když je ženské vietnamské jméno ponecháno nesklonné a doplněno jmenovacím nominativem (Knappová, 2008, s. 132-134).

1.4 Obecný význam vietnamských jmen

Následuje výběrový seznam hlavních jmen a jejich obecných významů; zde předložený seznam vietnamských jmen a jejich překladů tvoří zcela fakultativní výběr, který nemá absolutně žádné ambice stát se komplexním jmenným rejstříkem.¹¹ Jeho zařazení je čistě z důvodu názornosti – na konkrétních příkladech ukázat, jak funguje sémantika vietnamských jmen a s kterými významy se určitá jména pojí. Seznam je rozdělen na chlapecká, dívčí a společná jména, je seřazen abecedně. Podkapitola **1.1 Struktura vietnamského jména** se otázky významu vietnamských jmen věnuje detailně, teoreticky.

V klasickém vietnamském jméně složeném ze tří elementů stojí na prvním místě příjmení (ho), které nemá vlastní obecný význam, tradiční příjmení mohou být velmi stará, a patřit tak ještě k dávným dynastiím vládnoucím ve Vietnamu (např. Nguyen, Tran, Le).

„Na druhé pozici ve jméně je slovo (cho lot, chu dem), které nám někdy může

---

11 Zde uvedený seznam vychází z rešerší na internetových stránkách, např. <http://www.behindthename.com/names/usage/vietnamese> (aktuální ke dni 4. 4. 2014), konzultovaných a porovnaných s kapitolami věnovanými problematice vietnamských jmen v publikaci S vietnamskými dětmi na českých školách (viz pozn. pod čarou č. 10) a Velkým učebním česko-vietnamským slovníkem (Sokolov: Fornica Graphics, 2013).

napomoci k určení pohlaví osoby. Pro označení ženy se používá především slabika Thi a u mužů Van popřípadě Huu, Lien apod. Jiná slova na druhém místě pohlaví osoby neurčují vždy jednoznačně. Na posledním třetím místě stojí vlastní jméno (ten rieng), které se opět často liší podle pohlaví. Ženy jsou často pojmenovány názvy rostlin, něčeho krásného (...), muži se často nazývají podle lidských ctností a hrdinských vlastností[.] (...)

Příklady jmen: Tran Van Quy, Do Giang Huong, Nguyen Thi Hanh Nguyen.

Mnoho vlastních jmen patří do sinovietnamské slovní zásoby,¹² takže to, že rozumíme vietnamštině, ještě neznamená, že rozumíme významům všech vietnamských jmen. (Např. *Giang* z již zmíněného jména – a *song* z běžné slovní zásoby – obě slova znamenají „řeka“.) Vzhledem k tomu, že se sinovietnamština užívala jen mezi vyššími společenskými a vzdělanějšími vrstvami, obyčejní, či dnešní mladší lidé již nemusí významy svých jmen znát. Tak jako my mnohdy neznáme významy našich křestních jmen.“ (Kocourek, 2007, s. 210).

---

12 V následujícím jmenném seznamu jsou jména se sinovietnamským původem označena hvězdičkou.

1.4.1 Dívčí jména a jejich obecné významy

Bich	-	nefrit
Cam	-	pomeranč
Chau*	-	perla, klenot
Chi	-	větvička
Cuc*	-	chryzantéma
Hoa*	-	květina
Hong*	-	růžová, růže (varianta: Huong)
Hue	-	inteligence, lilie
Kim	-	zlato, kov
Lan	-	orchidej
Lanh	-	šťastná, dobrá, něžná
Lien	-	lotos
Lieu	-	vrba
Linh*	-	duch, duše
Mai	-	meruňkový květ
Nguyet	-	měsíc, luna
Phuong*	-	fénix
Suong	-	rosa
Thi*	-	báseň
Thuy	-	něžná
Tien*	-	duch, víla
Tuyen	-	paprsek
Tuyet*	-	sníh, bělost
Yen*	-	mírumilovná

1.4.2 Chlapecká jména a jejich obecné významy

Bao	-	ochrana
Chi*	-	vůle, účel
Cuong	-	silný
Dinh	-	palác
Duc	-	ctnost, čest

Dung*	-	statečný
Duong*	-	mužnost
Hung	-	hrdina
Khiem	-	skromný
Minh	-	bystrý
Ngai	-	bylina
Nguyen	-	původní, první
Quan*	-	armáda, vojsko
Quang	-	čistý, jasný
Quyem*	-	síla, právo
Thuan	-	zkrocený
Tot	-	dobrý
Trai	-	ústřice
Tue	-	prozřetelnost
Tuan	-	oddaný
Van	-	znalost, literatura
Vien	-	plný, celý, kulatý

1.4.3 Jména pro chlapce i dívky a jejich obecné významy

Binh*	-	mír
Lanh	-	šťastný, dobrý, něžný
Ngoc*	-	drahý kámen
Nhung	-	samet, sametový
Quy	-	vzácný, drahý, skvostný
Thanh	-	zvuk, tón
Thu*	-	podzim
Truc	-	bambus
Tu	-	hvězdný
Van	-	mrak
Vinh*	-	sláva
Xuan*	-	jaro

2. Oslovování ve vietnamštině a další aspekty užívání jména

„Jestliže chceme v Čechách Vietnamce oslovit, používáme české oslovení pán, paní, slečno apod. a vlastní jméno, tedy slabiku stojící na konci celého jména, a to i u vážených osob ve vyšší společnosti, příjmení (první slabika) nemá takovou rozlišovací schopnost.“ (Kocourek, 2007, s. 210).¹³

Avšak oslovování v komunikaci mezi vietnamskými mluvčími není zdaleka omezeno jen na používání vlastních jmen. Oproti češtině vietnamština obsahuje širší repertoár slov, která svým významem definují společenské vztahy mezi mluvčími. V českém jazyce je to volba mezi tykáním nebo vykáním, tedy zájmeny ty a vy a druhou osobou singuláru či plurálu v určitém tvaru slovesa, co mezi mluvčími definuje jejich vzájemné vztahy (nadřazenost, podřazenost, familiárnost, oficiálnost, úctu, příp. despekt apod.). Vietnamská společnost však klade větší důraz na společenské postavení odvozené od věku a generační příslušnosti; vietnamský mluvčí má tedy při oslovení komunikačního partnera na výběr ze škály různých podstatných jmen vyjadřujících právě tyto vztahy.

Ačkoliv je tato práce zaměřena na antroponyma, ona podstatná jména pro oslovování ve vietnamštině, zejména pak ta pro oslovování dětí (příslušníků mladší generace), by neměla být opomenuta, neboť jsou pro vlastní jména největšími konkurenty při komunikaci. Lidově řečeno, na otázku „Jak ti říkají?“ nemusí vietnamské dítě odpovědět vždy jen uvedením některé z forem svého osobního jména.

2.1 Dítě – con

„V běžné konverzaci se místo zájmen užívá podstatných jmen, označujících příbuzenské vztahy. Nejsou to zájmena, protože podle kontextu může totéž slovo znamenat první, druhou i třetí osobu. Toto konstatování znamená, že těchto slov se užívá ve všech pozicích ve větě, kde bychom my užili osobního zájmena. Na rozdíl od užití zájmen v češtině užíváme těchto slov, jak z jejich povahy vyplývá, navíc také při oslovení.“ (Vasiljev, 2007, s. 53).

Z repertoáru slov, jejichž smysl je ve významu určitého příbuzenského vztahu, je pravděpodobné, že vietnamské dítě může být při konverzaci ve vietnamštině osloveno jedním z následujících: anh (starší bratr), chi (starší sestra), em (mladší sourozenec), chau (synovec,

---

¹³ Viz pozn. pod čarou č. 10.

neteř, vnuk i vnučka – dle kontextu). Nejobecnější označení pro příslušníka mladší generace je podstatné jméno *con* ve významu dítě.

„Na příklad slovo *anh* – starší bratr znamená já, jestliže je starší bratr užíje o sobě. Užíje-li je o osobě, s níž právě mluví, přeložíme je do češtiny podle okolností a našich zvyklostí jako ty nebo vy.“ (Vasiljev 2007, s. 53).

„Velký rozdíl mezi vietnamskou a českou mluvou (a též vietnamskou a českou společností) spočívá v tom, že většina těchto slov označujících příbuzenské vztahy se přeneseně používá i o ostatních, tedy nepříbuzných lidech, kteří odpovídají dané věkové kategorii.“ (Vasiljev, 2007, s. 54).

Člověk, který hovoří k druhému, musí nejprve vědět, zda je mladší, nebo starší než ten druhý. Představí si, v jakém by byli příbuzenském vztahu, kdyby oba patřili do jedné rodiny. Vytvoří si tak hypotetický model jejich rodiny. Aktéři komunikace se pak označují zhruba podle toho, jaké vztahy by mezi sebou měli (kolik generačních rozdílů), kdyby spolu byli příbuzní (Kocourek, 2007, s. 200).

Dle Vasiljeva patří k užívání slov označujících příbuzenské vztahy mnoho dalších zvláštností a zajímavostí – k vietnamské zdvořilosti například patří, že se společenské i věkové postavení partnera v rozhovoru povyšuje a vlastní já se poníží (stará žena sama sebe označí za dítě). Nebo: manželé v určité části Vietnamu o sobě navzájem mluví jako o starším bratru a mladší sestře. Věnovat se takovým jazykovým specifickým však již přesahuje hranice této práce.

Naopak klíčovým poznatkem je fakt, že vietnamské děti svým rodičům nikdy netykají a přísně vzato netykají dětem ani jejich rodiče. Ve vztahu rodičů a dětí se užívá namísto osobních zájmen pouze tři termíny: otec, matka a dítě. Slovo *con* značí podle věcného kontextu syna, nebo dceru (Vasiljev, 2007, s. 55).

2.2 Používání českých vlastních jmen z hlediska vietnamských migrantů

Není až tak vzácným jevem, že příslušníci vietnamské menšiny u nás používají při kontaktu s majoritou vlastní jména typická pro české prostředí. Migranti první generace (tedy ti, kteří se narodili v cizí zemi) nemusí mít taková jména ani zapsaná v žádném z oficiálních dokumentů, a přesto je bez problémů přijímají a používají, aby usnadnili kontakt a komunikaci s Čechy, pro které by bylo oslovování vietnamským jménem bez komolení velice obtížné.

„Ve Vietnamu se ostatně tradičně osobní jméno během života mohlo měnit, takže přijetí českého jména ve styku s Čechy není žádným hlubokým zásahem do vietnamských tradic. Nejčastější dívčí jméno je asi Hanka, protože mnoho často užívaných ženských jmen ve Vietnamu má počáteční *H* (*Hong, Hang, Huong, Huyen*).“ (Vasiljev, 2007, s. 124).

Je třeba brát zřetel na to, že „v prostředí rodinného soukromí rodiče oslovují své děti často také „dětským“ jménem, které je pozůstatkem vietnamských tradic. Student *Cao Dinh Duc* se tak může v České republice nazývat česky *Dan* a rodiče mu doma mohou říkat třeba *Bi*, nebo *Meo* apod.“ (Kocourek, 2007, s. 211).

V oddílu **1.3.1 Zápisy do matrik, veřejných listin apod.** obecné části této bakalářské práce je popsán doporučený postup zapisování vietnamských jmen do českých matrik a veřejných listin, který by měl maximálně zachovávat přirozený charakter tradičního vietnamského jména a zároveň by vyhovoval potřebám českých úřadů. Přesto se však stává, že mnohdy interpretace vietnamských jmen (která slabika představuje střední jméno a která příjmení) působí problémy na obou stranách. Stává se to zejména v případech, kdy je „prostřední slabika příznačná pro určitou rodinu, nebo označuje generační příslušnost v určité rodině. Pak ji Vietnamec, když je nucen u nás při vyplňování dotazníku se rozhodnout, jaké má napsat příjmení, může označit jako součást příjmení. Vietnamci se navzájem oslovují osobním jménem s příslušným slovem označujícím postavení ve společnosti či v rodině. Příjmení je totiž ve Vietnamu jen omezený počet a pro identifikaci jednotlivce v běžném styku nestačí.“ (Vasiljev, 2007, s. 124).

Pokud při vyplňování dotazníku není přítomna osoba, která by byla na jedné straně znalá českých předpisů a na druhé straně obeznámena také s vietnamskými tradicemi, zůstane taková chyba v dokumentech zaznamenána.

„Někteří Vietnamci pak přijímají i naši zvyklost stavět osobní jméno na první místo. To je však dosud velmi neobvyklé. Vyskytuje se nejspíše u autorů publikací v českém jazyce nebo u Vietnamců, kteří přijali české občanství.“ (Vasiljev, 2007, s. 124).

3. Historie migrace Vietnamců do České republiky

„Současné česko-vietnamské vztahy jsou výsledkem složitého několikasetletého historického vývoje, a nejen událostí druhé poloviny 20. století. V roce 1918 vzniklo Československo, v roce 1948 proměněné únorovým komunistickým pučem v satelit Sovětského svazu. Na Dálném východě, ve Francouzské Indočině probíhaly v té době válečné operace mezi partyzány vedenými generálem Giapem a Ho Či Minem a francouzskými vojenskými jednotkami. U Dien Bien Phu v roce 1954 skončil francouzský vliv v severním Vietnamu a nově vzniklému státu, Vietnamské demokratické republice, odříznutému francouzskou blokadou od jihu země, tradiční zásobárny země rýží, bylo nutno pomáhat. A to byl úkol pro SSSR, Československo a další sovětské satelity.

Střetávání Československa, respektive českých zemí a Slovenska, prostoru zahrnujícího České království, Markrabství Moravské, Slezské knížectví a Horní Uhry s Francouzskou Indočinou, popřípadě staršími celky – Tonkinem (severní Vietnam) a Kočínčinou (střední, později jižní Vietnam) má však dávnější kořeny, ačkoliv se jednalo o styky příležitostné.“ (Kučera – Musil, 2008, s. 255).

3.1 Obyvatelstvo Vietnamu

Vietnamci, migrující do České republiky, přijíždějí ze země, jejíž oficiální název od roku 1976 zní Vietnamská socialistická republika (vietnamsky Cong hoa xa hoi chu Viet Nam), zkráceně Vietnam. Vietnam leží na východním pobřeží poloostrova Zadí Indie, rozkládá se na území o velikosti zhruba 331 200 km². Na severu sousedí s Čínou, na západě s Laosem a Kambodžou; východní pobřeží omývá Jihočínské moře. Krajinný ráz Vietnamu je velmi rozmanitý – od velehor, přes džungle, až po rozsáhlé delty řek a pobřeží.

„Vietnam se s celkovým počtem obyvatel 84,15 milionu řadí na 13. místo mezi nejlidnatějšími zeměmi světa.¹⁴ Průměrná hustota osídlení je 254 obyvatel na km², což je jedna z nejvyšších na světě v zemích s převažujícím zemědělstvím.“ (Hlavatá – Ičo, 2008, s. 8). Hustota osídlení je však značně nevyrovnaná, srovnáme-li řídké obydlené horské oblasti a úrodné delty řek, kde leží i největší vietnamská města Hanoj a Ho Či Minovo Město.

¹⁴ Údaj vychází z informací uvedených v knize kolektivu autorů Dějiny Vietnamu (Praha: NLN, 2008). Méně spolehlivý, ale zato jistě aktuálnější zdroj, internetová encyklopedie <http://en.wikipedia.org/wiki/Vietnam> (aktuální k 17. 1. 2014), uvádí celkový počet obyvatel 90,39 milionu a hustotu osídlení 272/km², přičemž jako zdroj těchto údajů uvádí zprávu „World Economic Outlook: Vietnam. International Monetary Fund. October 2013.“

„Z hlediska národnostního složení je vietnamské obyvatelstvo velmi různorodé; oficiálně je uznáváno 54 etnik žijících na území Vietnamu. Nejvíce zastoupeno je většinové etnikum Viet (též nazývané Kinh), tvořící více než 86 % celkové populace, které žije zejména v deltách Rudé řeky a Mekongu a v pobřežních nížinách“ (Hlavatá – Ičo, 2008, s. 8).

Vietnamští migranti do České republiky přináležejí v naprosté většině k etniku Viet.

3.2 Kontakty před počátky hlavního proudu migrace¹⁵

Styky mezi zeměmi Českého království a státními útvary v Zadní Indii, kde se dnes rozkládá Vietnam, byly až do 2. poloviny 20. století velice příležitostné a víceméně jednostranné. Významným Čechem, který přinesl do střední Evropy důležitou zprávu o poměrech v jihovýchodní Asii, byl objevitel a františkánský mnich Oldřich Čech z Porleone (nar. 1265-1286, zem. 1333).¹⁶

Po františkánovi Oldřichovi se na misijní cesty do oblastí dnešního Vietnamu vydali jezuité, kteří v 17. a 18. století šířili v jihovýchodní Asii křesťanství a na různých úrovních se jako lékaři, vědci či poradci uchytili u dvorů v Tonkinu nebo Kočincíně – tehdejších státních útvarech na území Vietnamu (Kučera – Musil, 2008, s. 255-259).

Až do vlády císaře Františka Josefa I. pak na vietnamskou půdu nevstoupil jediný Čech. Zmínky o Vietnamu, jeho kultuře a hospodářství, se však v 19. století objevily ve významných encyklopedických slovnících – Riegerově a Ottově. Patrně první česky psanou knihu o vietnamské problematice sestavil roku 1810 Václav Matěj Kramerius. Publikace s názvem „Způsoby, mravy a mínění Čínů a Kočincínů, s podotknutím zemského řízení a náboženství jejich“ vyšla až po Krameriově smrti.

Do konce 1. světové války navštívili Vietnam čeští námořníci, buď ve službách císařského námořnictva, nebo jako legionáři vracející se z ruské fronty kolem indočínských břehů (Kučera – Musil, 2008, s. 259-260).

Během období první republiky, tedy v době, kdy byl Vietnam francouzskou kolonií, se našli mnozí čeští cestovatelé a obchodníci, kteří se odvážili objevovat vietnamský kraj

---

15 Zpracováno dle: Kučera – Musil: Vietnamsko-české vztahy. In: Dějiny Vietnamu. Praha: NLN, 2008.

16 Oldřich se v 1. polovině 14. století zúčastnil diplomatické mise do Mongolské říše a přilehlých oblastí. Z Vietnamu navštívil kolem roku 1321 Čampu, oblast s převládajícím hinduistickým náboženstvím. Svědění z cest shrnul po návratu do Evropy, kde roku 1333 zemřel. Originál jeho cestopisu se nedochoval; zpráva existuje pouze v prepisech. V kapitole „O králi Zampovi, jenž měl mnoho slonů, jakož i synů a dcer“ se Oldřich pozastavuje nad několika zvláštnostmi, jichž byl ve Vietnamu svědkem – velké množství slonů na dvoře; netypický lov, či spíše sběr ryb uhynulých na pobřeží; upalování vdov spolu s nebožtíky manžely (důkaz vlivu hinduismu). Všechna Oldřichova svědectví byla později doložena a potvrzena.

a případně zde rozšiřovat i své obchodní zájmy. Obchodní kontakty s Vietnamem (stejně jako s dalšími exotickými oblastmi) reprezentovala činnost firmy Baťa, jejíž obchod v Hai Phongu vydržel až do roku 1954. Dokonce i vaření piva ve Vietnamu bylo v režii českých továrníků, jako je tomu ostatně dodnes.

Československou vládu zajímal prostor Vietnamu také ve vztahu k problematice drog; český diplomat Jan Havlasa byl členem mezinárodní opiové komise, která na přelomu 20. a 30. let mapovala v Asii problematiku drogové geopolitiky.

Vietnam, coby kolonie označovaný jako Francouzská Indočína, hostil také české vojáky bojující v řadách francouzské cizinecké legie. Několik přeběhlíků z této armády, kteří začali bojovat za Ho Či Mina a osvobození Vietnamu (ať už za účelem zisku, či z ideologických důvodů), stejně jako několik zadržených antikomunistů bylo po únorovém převratu vráceno do Čech v rámci akce VIETNAMCI. Tou dobou již začal kontakt vietnamských delegátů a tajných služeb s Prahou. Prvním Vietnamcem usazeným u nás se stal roku 1950 Luong Van Tich, který přišel do Prahy studovat (Kučera – Musil, 2008, s. 260-264).

3.3 Navázání diplomatických vztahů

„Za oficiální počátek migrace [Vietnamců] na české území, stejně i za počátek vzájemných vztahů obou zemí, lze považovat navázání diplomatických vztahů mezi tehdejší Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou (VDR) dne 2. února roku 1950. Vzájemné vztahy byly zahájeny shora a účelově.“ (Kocourek, 2007, s. 93).

Jednotliví studenti na přelomu 40. a 50. let přijížděli do Československa ještě před podepsáním dvou základních dohod o spolupráci a zahájením hlavního proudu migrace. Je zajímavé, že někteří z těchto studentů žijí v ČR dodnes (Kocourek, 2007, s. 93).

Vedle studentů vysokých škol poskytla naše republika přechodné útočiště mladším dětem – válečným sirotkům. Stalo se to roku 1954, během přerušování bojů Vietnamu s Francií po významném vietnamském vítězství v bitvě u Dien Bien Phu. Do Československa byly „v rámci mezinárodní pomoci poválečnému Vietnamu přijaty dvě skupiny vietnamských sirotků, dětí funkcionářů z rodin postižených válkou, celkem jedno sto dětí. Byly umístěny v dětském domově v Chrastavě na Liberecku mezi lety 1956-1959, kde měly v přátelském prostředí získat kvalitní vzdělání. Po třech letech se jich většina vrátila na přání vietnamské strany, která se mimo jiné obávala ztráty vietnamské kulturní identity, zpět do vlasti. Pouze

několika bylo umožněno u nás dále studovat[.]“ (Kocourek, 2007, s. 94). Také některé z těchto dětí si naši zemi později zvolily jako svůj trvalý domov.

3.4 Migrace v období 1950-1989 na základě vládních dohod

„V období let 1950-1989 vietnamští občané přijížděli do Československa z počátku převážně na základě dvou dohod: Dohody o kulturní spolupráci a Dohody o vědeckotechnické spolupráci[.]“ (Kocourek, 2007, s. 94). Dohoda o kulturní spolupráci byla podepsána dne 20. března 1957 a roku 1961 byla prodloužena na dalších pět let; Dohoda o vědeckotechnické spolupráci byla podepsána dne 28. září 1956.

Na základě první dohody přijížděli do Československa ročně desítky studentů z Vietnamu. Studenti měli upravený studijní program v rámci graduálního i postgraduálního studia. Vzdělávali se zejména v oborech technického a ekonomického rázu, výjimečně na FAMU či DAMU a FF UK. Charakteristický byl přísný dohled nad jejich studijními výsledky i mimoškolními aktivitami. Pokud některý ze studentů porušil zásady a zákazy (týkající se mj. stylu oblékání a vztahů), nebo nestudoval na výbornou, byl okamžitě vrácen zpět do Vietnamu. Od 50. do 60. let počet vietnamských studentů u nás neustále narůstal. Roku 1968 jich bylo dokonce na 400. Přesto byl z vietnamské strany stále větší zájem o vzdělávání studentů v Československu (Kocourek, 2007, s. 94).

Druhá dohoda, Dohoda o vědeckotechnické spolupráci, ošetřovala zejména výjezdy pracovníků, učňů a praktikantů, kteří se u nás vzdělávali v oblastech, jako jsou strojírenství, textilní, potravinářský, obuvnický průmysl apod.¹⁷

„Zájem VDR o vysílání vietnamských občanů k získání profesních zkušeností do zahraničí pak mnohonásobně zesílil po ukončení americko-vietnamských bojů v roce 1973. Vietnamská vláda pokládala přípravu kvalifikovaných sil v určitých strategických oblastech za jednu z klíčových otázek obnovy a rozvoje Vietnamu. (...) Oceňovala ekonomickou a technickou úroveň naší země i výsledky školení zmíněných vietnamských praktikantů ve zdejších podnicích od roku 1967.“ (Kocourek, 2007, s. 95). Za tímto účelem byly v 70. a 80. letech podepsány další mezivládní smlouvy mezi oběma zeměmi. Od roku 1975, kdy došlo ke sjednocení severního a jižního Vietnamu, k nám přijíždějí i Vietnamci z jižní

---

¹⁷ „Na základě usnesení vlády ze dne 15. března 1967 k realizaci a technické pomoci vlády ČSSR Vietnamské demokratické republiky přijelo do Československa v letech 1967-1970 na zaškolení celkem 2146 praktikantů do strojírenství, hutnictví, textilního, sklářského, chemického dřevařského, kožedělného, papírenského a stavebního průmyslu. Odborná příprava skončila odjezdem posledních skupin v březnu 1975 zpět do Vietnamu.“ (Müllerová, 1998, s. 83).

části země, která byla do té doby nekomunistická.

„Nejvyšší nárůst počtu Vietnamců [v ČSSR] můžeme zaznamenat mezi lety 1979 a 1985[.]“ (Kocourek, 2007, s. 96). Například roku „1981 v Československé socialistické republice pobývalo asi 30 000 – 35 000 vietnamských občanů, z toho dvě třetiny pracovaly v dělnických profesích[.]“ (Kocourek, 2007, s. 96).

V důsledku hospodářských reforem v obou zemích se zhruba od poloviny 80. let začal počet Vietnamců na našem území snižovat. Také původní záměr – vzdělávání kvalifikovaných pracovníků – již pozbyl na své aktuální naléhavosti. Zatímco Vietnam byl připraven otevřít svůj trh cizímu kapitálu, naše republika neměla snahu této změny využít a postupně odstoupila od dřívějších dohod a následně s Vietnamem přerušila veškeré oficiální hospodářské styky. Sametová revoluce pak donutila vietnamské migranty k návratu do vlasti, nebo alespoň ke změně účelu a formy pobytu (Kocourek, 2007, s. 100).

Tento výrazný přelom v relativně krátkém časovém období ovšem nepřerušil migraci Vietnamců do ČR úplně. Vietnamci a Češi dodnes staví na základech „bratrských“ vztahů před rokem 1989, u Vietnamců se pomalu „oživuje i povědomí o ČR jako o výhodné podnikatelské destinaci a lepším místě pro život[.]“ (Kocourek, 2007, s. 100).

3.4.1 Vzájemné vztahy mezi migranty a většinou

Zaměstnávání a vzdělávání vietnamských občanů se zpočátku neobešlo bez komplikací, avšak zejména v 60. a 70. letech, v době války, byla přítomnost Vietnamců, studentů a pracovníků, tolerována či chápána českou společností jako morální povinnost. Jak ovšem v 80. letech počet Vietnamců u nás narůstal, byla majoritní společnost poněkud zaskočena jejich diametrálně odlišnou kulturou a mentalitou. V téže době začaly vznikat negativní předsudky a stereotypy, z nichž některé nejvýraznější převládají dodnes. Ojediněle se projevovaly také násilné známky xenofobie a rasové nesnášenlivosti; negativní postoj Čechoslováků k vietnamskému etniku však nebyl pravidlem, vzrostl dokonce i počet mezi-etnických vztahů a manželství. Vietnamská komunita se zdála být víceméně klidná a uzavřená. Postupně se vydělila skupina dobře sžitá s českým prostředím a znalá místních poměrů, která pomáhala nově příchozím migrantům se zorientováním se v cizí zemi, a stala se tak zárodkem zprostředkovatelského servisu, který působí i po roce 1989 (Kocourek, 2007, s. 98-99).

3.5 Vietnamci v současné ČR

Začátkem 21. století žilo v České republice podle Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 Českého statistického úřadu cca 18 000 vietnamských občanů. „Údaje Českého statistického úřadu (www.cizinci.cz) ke dni 31. 12. 2004 uvádějí daleko vyšší počet 34 179. Po mírném poklesu na počátku 90. let 20. st. se současné odhady stále pohybují kolem 35 000-40 000. Někteří vietnamští občané odhadují zastoupení Vietnamců v ČR až na počet 60-70 000. Vietnamci tedy tvoří v ČR třetí nejpočetnější skupinu cizinců s trvalým a dlouhodobým pobytem, a to po Ukrajincích a Slovácích. Ve srovnání s občany jiných států Dálného východu je vietnamských občanů v ČR jednoznačně nejvíce.“ (Kocourek, 2007, s. 103).

I další Sčítání lidu v roce 2011 potvrdilo stoupající tendenci, co se týče počtu Vietnamců v ČR, nejbližší pravdě se ukázaly odhady samotných Vietnamců – 60 000 až 70 000. Podle tiskové zprávy Českého statistického úřadu, „Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili“ (ze dne 14. 2. 2012), žilo na konci roku 2010 v České republice na 60,3 tisíc Vietnamců. Tím tato menšina zůstává na třetí příčce mezi cizinci v ČR. Tisková zpráva dále dodává, že „z hlediska rodinného stavu má většina Vietnamců u nás partnera, děti, případně i další rodinné členy“¹⁸, a analytička Sociologického ústavu AV ČR Yana Leontiyeva v téže zprávě připomíná zakořeněnost vietnamské komunity: „Vietnamci mají prvenství v tom, že u nás žijí dlouhodobě nejdéle – v průměru osm let.“

„Od 90. let v ČR žijí Vietnamci, kterým se podařilo kontinuálně přežít zlomové období vzájemných česko-vietnamských politických vztahů. Po roce 1989 se sem také znovu vrátili ti, kteří ČR opustili na základě vypovězení mezivládních dohod. Další početnější vietnamskou migrační skupinou v tomto období byli příchozí ze sousedních zemí, např. z Německa. Velkou většinu vietnamských migrantů však tvořili a tvoří noví přistěhovalci přímo z Vietnamu, kteří v ČR dosud nepobývali a neměli o ní ani valné povědomí.“ (Kocourek, 2007, s. 102).

---

18 Tuto skutečnost reflektuje i Kocourek (2007, s. 102), dodává však, že se jedná o fenomén až novodobého proudu migrace: „Vietnamce, kteří do ČR přijíždějí kvůli obchodu, následují často na rozdíl od předchozího období jejich rodinní příslušníci. Kromě dvou důvodů migrace, které se již od prvních let jejího trvání nemění: získání kvalitního vzdělání a zlepšení své a rodinné ekonomické situace, přibývají po roce 1989 v případě Vietnamců další dva důvody: následování rodinného příslušníka (bez primární motivace k podnikání), získání kvalitního vzdělání a pracovní příležitosti pro vlastní děti.“

3.5.1 Vietnamské děti narozené v České republice

„Velmi významnou skupinou Vietnamců žijící v ČR, která ovlivní budoucnost vzájemných vztahů, jsou dnešní vietnamské děti a studenti, kteří se zde již narodili, nebo tu žijí od malička. Tato skupina se zásadně odlišuje od ostatních migrantů z Vietnamu, neboť nastoupila potenciálně velice obtížnou cestu intenzivní integrace v ČR například díky svým českým vychovatelkám (vietnamští rodiče si často najímají zejména starší dámy, vychovatelky, *babičky*, které vietnamské děti učí česky, ale díky svému osobnímu přístupu také vychovávají), či kamarádům ve škole. Nárůst počtu vietnamských dětí v ČR zároveň způsobuje mnoho konfliktů uvnitř vietnamské komunity, resp. vietnamských rodin samotných, ať již jde o mezigenerační či interkulturní konflikty. Vietnamské děti se tak stávají významným fenoménem českého školství.“ (Kocourek, 2007, s. 103).

„Jak se právě nejmladší generace vietnamských obyvatel v ČR, která dospívá na počátku 21. století v prostředí otevřeného střetávání názorových proudů, pluralitní demokracie, centralizující se Evropy vyrovnává s uzavřeností vlastní komunity, se snahou „zůstat vydělení“ z české společnosti a být zahleděni „tam daleko na východ, kde je přece naše vlast“ je individuální otázkou pro každého Vietnamce v ČR. Ale i samotná vietnamská komunita se začíná dělit – a tento trend bude logicky pokračovat. Na jedné straně tady jsou a budou Vietnamci druhé a třetí generace a dalších generací, a na druhé straně chudí, zoufale nevzdělaní a nesamostatní, jazykově nevybavení vietnamští dělníci, dovezení do Čech personálními agenturami z chudých vietnamských oblastí. Jsou namísto obavy, že jen zlomek z těchto dělníků uspěje, ti ostatní budou znamenat sociální výzvu jak pro vlastní vietnamskou komunitu, tak pro celou českou společnost.“ (Kučera – Musil, 2008, s. 281).

Příspěvkem k poznání rozličných aspektů běžného života vietnamských rodin žijících v České republice má být i tato práce; zejména její druhá, empirická, část. Volba rodného jména vietnamských dětí v sobě může skrývat či nepřímo poukazovat na motivy a cíle jejich rodičů. Další aspekty užívání jména, jako je například oslovení v různých emocionálních situacích, zase ukazují na to, zda jdou tyto cíle a očekávání ruku v ruce s jazykovou realitou, nebo zda jsou vietnamští i čeští mluvčí nuceni při běžném i formálním užívání osobní jména nějak upravovat (případně z jakého důvodu).

II. Empirická část práce

1. Výzkum – metody, cíle

Druhou částí této bakalářské práce je empirický výzkum, jenž si klade za cíl ověřit v praxi některé z poznatků o problematice užívání vietnamského jména v češtině, jak byly podrobně vypsány v první, obecné části práce. Za základní metodu tohoto praktického pozorování a šetření byl zvolen dotazník, zaměřený primárně na rodiny dětí vietnamského původu narozených v České republice a jejich jména.

Vietnamské jméno má jasně danou strukturu. Poměrně jasně znějí také doporučení, zohledňující jak přirozený charakter vietnamského jména, tak i potřeby českého pravopisu a domácích mluvčích. Prvním z cílů empirického výzkumu bylo analýzou jednotlivých odpovědí zjistit, zda nedochází k určitým kolizím mezi pravidly a jazykovou realitou. Druhým cílem je vysledovat (přímým i nepřímým dotazováním) motivy vietnamských rodičů k pojmenování jejich dítěte a pokusit se tyto motivy interpretovat.

Fenomén pojmenovávání vietnamských dětí českými či smíšenými jmény je doposud málo známý a zkoumaný, a proto je výzkum v rámci této práce spíše jakousi exploratorní – průzkumnou – sondou do této problematiky. Dotazník pro zvolený, notně specifický vzorek respondentů byl sestavován zcela nově; je třeba mít na paměti, že se jedná o základní výzkum v omezeném rozsahu, prováděný jednotlivcem. I proto budou v závěru této práce navržena možná vylepšení provedeného postupu a doporučení pro budoucí výzkumy dané problematiky.

Nejdůležitějšími průvodními příručkami, které mě po čase výzkumu vedly od přípravy, přes plán, provedení a analýzu výsledných dat, jsou, a metodologickou oporu tedy tvoří: Kvalitativní výzkum – Základní teorie, metody a aplikace od Jana Hendla (Praha: Portál, 2012) a Jak se vyrábí sociologická znalost od Miroslava Dismana (Praha: Karolinum, 2011).

1.1 Výzkumné otázky a hypotézy

Ve svém výzkumu uplatňuji primárně deduktivní přístup, přičemž postupuji od obecných teorií, přes pracovní otázky a hypotézy, k sebraným datům a konečně k vyhodnocení a případnému přijetí, či vyvrácení hypotéz. Prvním krokem před

zformulováním nultých a pracovních hypotéz, bylo stanovit si základní výzkumné otázky. Ty jsou v případě zvoleného tématu dvě (označuji jako A. a B.) a zní takto:

A. Jak (při pojmenovávání dítěte) souvisí konkurence mezi vietnamskými jmény a rodnými jmény užívanými tradičně v češtině s různými sociolingvistickými faktory?

Mezi tyto faktory řadím ve sledovaných otázkách dotazníku hlavně: úroveň češtiny rodičů, vzdělání rodičů, stáří rodičů, jejich vztah k rodné zemi a budoucí plány ohledně pobytu v České republice.

B. Jak je vietnamské dítě oslovováno osobami, s nimiž přichází v českém prostředí nejčastěji do styku?

Mezi tyto osoby řadím ve sledovaných otázkách dotazníku především: rodiče, další starší příbuzné, učitele, spolužáky a sourozence (vrstevníky).

Z takto položených výzkumných otázek vychází logicky dvě nulté hypotézy:

H^{0a}. Konkurence mezi vietnamskými jmény a rodnými jmény užívanými tradičně v češtině nesouvisí při pojmenovávání dítěte se sociolingvistickými faktory (vypsány výše).

H^{0b}. Oslovování vietnamského dítěte v českém prostředí je konstantní a nezávisí na osobě, která jej oslovuje.

Některé hodnoty proměnných, na nichž hypotézy závisí, jsou sice numerické, ale veskrze mají všechny spíše kvalitativní charakter. Z toho důvodu byla formulace nultých hypotéz snazší než stanovení konkrétních vztahů mezi proměnnými a následné sestavení hypotéz pracovních. Pracovní hypotézy, které jsem k výzkumu stanovil, zní takto:

okruh A.:

H¹ Čím je úroveň češtiny rodičů vyšší, tím je pravděpodobnější, že jejich vietnamské dítě dostane po narození české jméno.

H² Čím je vzdělání rodičů vyšší, tím je pravděpodobnější, že jejich vietnamské dítě dostane po narození české jméno.

H^{3a}. Čím jsou rodiče mladší, tím je pravděpodobnější, že jejich vietnamské dítě dostane po narození české jméno.

H^{4a}. Čím je vztah rodičů k Vietnamu slabší, tím je pravděpodobnější, že jejich vietnamské dítě dostane po narození české jméno.

H^{5a}. Jsou-li budoucí plány rodiny spojeny s pobytem v České republice, je více pravděpodobné, že jejich vietnamské dítě dostane po narození české jméno.

V okruhu výzkumných otázek a hypotéz B. žádné pracovní hypotézy nestanovuji,

neboť cílem konkrétních otázek v dotazníku, které s tímto okruhem souvisí, je jen sledovat určité trendy v oslovování.

1.2 Validita a reliabilita výzkumu

Aby výzkum v rámci mé bakalářské práce zkoumal to, co skutečně zkoumat má, tj. aby byl validní, podnikl jsem před přípravou dotazníku několik důležitých kroků. Samozřejmě bylo seznámit se nejprve s literaturou předmětu. Seznam prostudované literatury je totožný s množinou citovaných pramenů v úvodní, obecné části bakalářské práce.

Následně jsem v rámci předvýzkumu distribuoval první verzi dotazníku mezi malý okruh respondentů, kteří nepatří do mého cíleného vzorku – byli to čeští rodiče a jejich děti. Účelem tohoto kroku bylo zjistit, zda dotazník obsahuje smysluplné otázky a zda není jako celek příliš zdlouhavý a unavující, což by výrazně snížilo ochotu jej vyplnit. Vedle toho jsem provedl informativní rozhovor o problematice zkoumané oblasti s dívkou vietnamského původu, která žije od narození v České republice. Oba tyto kroky přinesly do přípravy finální verze dotazníku drobné podněty.

Zohlednil jsem drobné připomínky, zanesl je do dotazníku a další verzi formuláře jsem osobně i elektronicky konzultoval s odborníkem na vietnamskou komunitu v České republice, sociologem Jiřím Kocourkem.¹⁹ Jeho podněty byly podstatné a týkaly se co možná nejvyšší možné míry zjednodušení instrukcí v dotazníku, aby všichni vietnamští respondenti bez problému a samostatně pochopili, na co se jich otázky ptají.

Díky otestování validity, založeném jak na mínění laiků, tak odborníka, dotazník prodělal poslední sérii výraznějších úprav. Učinil jsem maximum pro to, abych všemi podniknutými kroky výrazně posílil míru celkové validity svého výzkumu. Spolehlivost výzkumu i po jeho zopakování – reliabilitu – jsem ovšem neověřoval, a to především z časových důvodů. Ačkoliv si uvědomuji důležitost tohoto ukazatele kvality výzkumu, domnívám se, že prokazování reliability již přesahuje rámec této práce. Ponechávám proto tuto otázku otevřenou a ověření reliability předkládám jako možnou výzvu pro budoucí výzkumy zabývající se totožnou problematikou.

---

¹⁹ Konzultace proběhla v kanceláři klubu Hanoi, jež se nachází v prostorách areálu Sapa. Mgr. Jiří Kocourek se zabývá problematikou interkulturní komunikace a integrace cizinců v ČR a je jedním z autorů a editorů, kteří se podíleli na publikaci *S vietnamskými dětmi na českých školách* (Jinočany: H&H, 2007).

1.3 Redukce ve výzkumu a případná zkreslení

Nejen z toho důvodu, že se vietnamská komunita v České republice neustále rozrůstá, bylo třeba si v určitý moment zjednodušit zkoumanou realitu a výzkum zaměřit jen na určitý její „výřez“. V první řadě došlo k redukci pozorovaných proměnných a jejich vztahů: vietnamským rodičům byl například nabídnut určitý repertoár důvodů k pojmenování jejich dítěte (viz okomentované části dotazníku), a i když byla ponechána možnost otevřené odpovědi, neznamená to, že respondentům bylo umožněno odpovědět 100% podle jejich vůle. Sledované a nabízené sociolingvistické faktory nemusí být zdaleka jedinými proměnnými, které mají na rodné jméno dítěte vliv. Odlišný výzkum stejné problematiky by mohl sledovat jiné proměnné s jejich vzájemnými vztahy, přičemž by záleželo čistě na uvážení badatelů.

Neoddiskutovatelná je jistě i další redukce, a to redukce populace na vzorek. Počet Vietnamců žijících v České republice je blíže pojednán v podkapitole **3.5 Vietnamci v současné ČR** obecné části této práce – výzkum se z praktických důvodů musel redukovat jen na malý zlomek z celkového počtu respondentů, kteří by připadali v úvahu. Analýza sebraných dat a pokus o jejich interpretaci se proto skutečnému stavu reality jen velice zjednodušeně přibližuje. V případě tohoto konkrétního výzkumu může připadat v úvahu i redukce časového kontinua. Jednak nebyl časový limit na vyplnění dotazníku u všech respondentů stejný (někdo dotazník vyplnil vzápětí, někdo jej odevzdal třeba po týdnu, a mohl tak o otázkách více přemýšlet) a jednak výzkum probíhal téměř po dobu jednoho roku mezi lety 2013 a 2014. Není zaručeno, že kdyby respondent obdržel dotazník v jiném čase probíhajícího výzkumu, odpovídal by zcela totožně. Se zkresleními, která byla případně způsobena těmito redukcemi, je při interpretaci výsledků nutno počítat.

Dále se ve výsledcích průzkumu mohla projevit mj. i následující zkreslení z hlediska dalších nezohledňovaných faktorů. Data mohla být ovlivněna tzv. efektem instrumentace – jejich sběr probíhal v zásadě metodou dotazníku, ale možnosti kontaktu s konkrétními respondenty se lišily. Někteří měli možnost dotazník vyplnit v přítomnosti výzkumníka a zeptat se na případné nejasnosti. V ojedinělých případech se vyplňování dotazníku blížilo formě strukturovaného rozhovoru. Na druhou stranu, pro respondenty, kteří se nemohli nebo nechtěli sejít osobně, byla vytvořena možnost vyplnit dotazník na internetu.²⁰

Bohužel se výzkum setkal i s případy tak zvané experimentální úmrtnosti, když se

---

²⁰ On-line verze dotazníku je dostupná na adrese:

<https://docs.google.com/forms/d/11G7CSUHi9wTX8mPcHixg5RC-g4qX8H1ZDQ8WsnYZx2U/viewform>

někteří respondenti i přes prvotní zájem zúčastnit se rozhodli během vyplňování, že zkoumané téma je pro ně příliš osobní, a dotazník nedokončili či nevrátili. Důsledkem toho bylo nezařazení jejich odpovědí do souboru dat a úbytek zkoumaných osob v rámci šetření.

Ačkoliv na otázky v dotazníku neexistují žádné správné či špatné odpovědi, mohlo se stát, že respondenti měli tendenci odpovídat tak, aby byl výzkumník spokojený, aby mu pomohli k „dobrému“ výsledku. Projevil-li se tento „efekt morčete“, při kterém testované osoby vědí, že jsou testovány, a nechovají se tak přirozeně, zůstal během výzkumu neodhalen.

Přes všechny prakticky nutné redukce a případná zkrácení však výzkum mělo smysl provádět; nejen proto, aby se zmapovaly trendy odpovědí, které potvrzují či vyvrací stanovené pracovní hypotézy, ale také aby se ukázaly všechny výše vypsané nesnáze spojené se zkoumáním této problematiky a budoucí šetření se jich mohla vyvarovat.

1.4 Anonymita respondentů a další etické aspekty výzkumu

Dotazník ve finální podobě, tak jak byl distribuován mezi respondenty, je přiložen k této bakalářské práci na straně 62. Již při formulování obecných instrukcí a průvodního dopisu bylo nutno pamatovat na aspekty vědecké etiky; obzvlášť klíčové bylo zdůraznit naprostou anonymitu celého výzkumu, aby respondenti z řad vietnamské komunity nemuseli mít strach, že jejich jména spolu s informacemi, které o sobě uvedou, budou nějakým způsobem zneužita.²¹

Abych podpořil důvěryhodnost výzkumu, představil jsem v úvodních instrukcích sebe i instituci, která bakalářskou práci a výzkum zaštiťuje. V základních obrysech jsem rovněž nastínil, čím se výzkum zabývá. Nezabíhal jsem však příliš do hloubky, abych respondenty neovlivnil při jejich odpovídání. Respondentům byla poskytnuta e-mailová adresa, na kterou se mohou obracet s dotazy, či s žádostmi o výsledek výzkumu. Závěrem průvodních instrukcí byla zmíněna dobrovolnost vyplnění dotazníku, smysl účasti na výzkumu a poděkování všem, kdo budou ochotní se zapojit. Podrobnější informace (způsob sběru dat apod.) jsem s ohledem na maximální zjednodušení instrukcí v dotazníku neuváděl. Instrukce i informace o účelu výzkumu byly účastníkům šetření představeny předem, jejich zapojení bylo zcela dobrovolné, kdokoliv měl plné právo vyplnění dotazníku odmítnout. Svůj souhlas se zapojením do výzkumu vyjádřili respondenti samotným aktem vyplnění dotazníku.

---

²¹ V průvodním dopise se proto objevila tato formulace: „I když jde o výzkum jmen, ve výsledku se Vaše jméno nikde neobjeví v souvislosti s údaji, které o sobě napíšete. Všechna data budou zpracována pouze statisticky. Vaše anonymita je zaručena.“

2. Vzorek respondentů

Kritéria pro zařazení případných respondentů do sestavovaného vzorku jsou nastavena takto: vietnamský původ (přípustný je částečný i úplný, přičemž rozdíly se prokážou ve vyplněném dotazníku), místo narození Česká republika, věk přibližně v rozmezí 8 až 20 let.²²

Zacílení bakalářské práce na vietnamskou mládež, která má základy v budování vztahu k České republice a je pravděpodobné, že bude i nadále pokračovat v procesu integrace s domácí většinovou společností, má několik důvodů. Předně se jedná o věkovou kategorii, která je v neustálém kontaktu a dynamickém vztahu mezi dvěma kulturami – českou a vietnamskou. Používání jejich rodných jmen, ať už v rodinách, ve školách či mezi kamarády, je podmíněno tím, kdo a z jaké pozice vietnamské děti oslovuje. Vietnamské tradice a sociální zvyky se střetávají se zvyklostmi tuzemskými, a vytváří tak zajímavý kontext používání rodných jmen, který nebyl doposud dostatečně prozkoumán a zmapován.

Dalším důvodem pro zkoumání vietnamských jmen pouze u dětí je čistě praktický fakt, že empirické šetření na vzorku sestavovaném ze všech možných věkových i společenských vrstev vietnamské menšiny v ČR by dalece přesahoval rámec bakalářské práce. Oproti tomu kontakt s vietnamskými dětmi je relativně snadnější díky tomu, že vietnamské děti jsou vzdělávány v českých školách, přičemž prostřednictvím školské instituce, která má ve vietnamské kultuře velkou váhu, může pozitivně působit na ochotu respondentů zapojit se do jinak ryze dobrovolného šetření.

2.1 Účelový výběr a „snowball technique“

Při sestavování reprezentativního vzorku pro empirické šetření na populaci vietnamské menšiny v ČR by bylo jistě možné, ne-li přímo vhodné, použít metody kvótního, případně náhodného výběru. Díky datům získaných ze „Sčítání lidu“ nebo dalších celospolečenských průzkumů by se stanovily vhodné kvóty, aby vzorek obsahoval příslušníky rodin ze všech krajů ČR, všech sociálních tříd, rodiny s rodiči na různých stupních vzdělání, různého věku, migranty první, druhé i starší generace (případně další kvóty podle zvolených proměnných ve výzkumu). V případě náhodného výběru by vygeneroval respondenty náhodně počítač a reprezentativnost vzorku by byla zaručena. Problémy, kterým bych musel při takovém

---

²² Dolní věková hranice je dána praktickou nutností toho, aby dítě bylo schopné samo si dotazník přečíst, pochopit a vyplnit; horní hranice není takto striktně vymezena, je však nutné, aby respondent splňoval podmínku místa narození.

sestavování vzorku čelit, mě však přiměly ke zvolení jiné metody. Za prvé nemám přístup k nejaktuálnějším číslům popisujícím počet, rozmístění a situaci vietnamské menšiny u nás; za druhé bych se jistě setkal s tzv. redukcí negativním samovýběrem, kdy by část vybraných respondentů dotazník vyplnit odmítla, čímž by kvótní a náhodný výběr ztratily svůj smysl. Z těchto důvodů sestavoval jsem vzorek respondentů účelovým výběrem a metodou zvanou „snowball technique“. Ačkoliv se na první pohled nemusí jevit jako nejreprezentativnější, pro exploratorní výzkum v rámci bakalářské práce byly nejsmysluplnější.

„Užití účelového výběru je pro některé populace jediným řešením. To platí kupř. pro etnické minority; snad v žádné zemi neexistují spolehlivé a vyčerpávající seznamy takových skupin. Pak nezbývá nic jiného, než použít jako výchozí bod seznamy členů etnických organizací. Takový vzorek jistě nebude reprezentovat ty příslušníky etnické skupiny, kteří nejsou v žádné z takových skupin organizováni. Je pak na výzkumníkovi, aby posoudil, s použitím znalostí skupiny, jak dalece jsou jeho závěry zobecnitelné. (...) Důkaz pro to by ovšem mohl být získán jen opakováním výzkumu na vzorcích vytvořených z dalších populací. Tedy i technicky vzato nereprezentativní vzorek může poskytnout hodnotné výsledky. Ne však vždycky a ne automaticky a musíme si být vědomi toho, že je jen náhražkou za pravděpodobnostní výběr.“ (Disman, 2011, s. 113).

Při kontaktování vhodných respondentů do výzkumu se mi rovněž osvědčila takzvaná technika sněhové koule, „snowball technique“ či „snowball sampling“. Spočívá ve výběru jedinců, při kterém jeden průvodní informátor vede výzkumníka k dalším členům cílové skupiny (Disman 2011, s. 114). Prvně kontaktované osoby, „dveřníci“ – „gatekeepers“ – slouží dobře pro doporučení dalších zajímavých členů populace (Hendl 2012, s. 150). V praxi to vypadalo tak, že jsem kontakty na vhodné respondenty získával na principu „friend of a friend“; začal jsem od svých známých, kteří měli své známé ve vietnamské komunitě, a pokud jsem vedle ochoty zapojit se vyzoroval i hlubší zájem o výzkum samý, pokusil jsem se i od nich získat kontakty a doporučení, které by mi otevřely cestu k dalším osobám.

Jsem si vědom toho, že účelový výběr (kombinovaný s technikou sněhové koule) záměrně volí informačně bohaté případy, obzvlášť vhodné pro hlubší studium, a že počet případů a jejich výběr závisí pragmaticky na účelu studie (Hendl 2012, s. 152). Otázka zobecnitelnosti nálezů vzešlých z výzkumu bude náležitě vyřešena v závěru této práce, stejně tak se v kontextu obecných znalostí o problematice ukáže, zdali jsou výsledky hodnotné a něčemu přínosné.

3. Dotazník

Za základní metodu sběru dat ve výzkumu rodných jmen vietnamských dětí narozených v ČR byl zvolen dotazník. Písemný dotazník je v mnoha sociálněvědných oblastech zavedenou metodou, oproti rozhovoru má řadu výhod (mj. přesvědčivě vysokou míru anonymity respondentů, která byla v případě mého výzkumu klíčová) a i pro sociolingvistické bádání o antroponymech je užitečný.

„Produktem [dotazníku] jsou odpovědi napsané respondenty. Respondent dostane dotazník k vyplnění a zodpoví ho, jak nejlépe dovede. Respondent má mít dostatek času pro vyplnění dotazníku“ (Hendl 2012, s. 186). Při zpracování odpovědí sebraných dotazníky jsem využil počítačový software, vhodný pro organizaci a analýzu získaných dat.

3.1 Distribuce dotazníku

Dotazník byl distribuován osobou – výzkumníkem, a to většinou způsobem „jeden na jednoho“. V některých případech (během sběru dat na školách) bylo vysvětlení úvodních instrukcí a vyžádání souhlasu se zapojením do výzkumu tlumočeno větší skupince účastníků; nikdy však více než pěti osobám najednou.

Vytvořena byla nejprve papírová, následně i elektronická verze dotazníku. Papírová se předávala osobně nebo posílala e-mailem, pokud měl respondent možnost (a byl k tomu ochotný) si ji na své náklady doma vytisknout, vyplnit a následně výzkumníkovi předat, či poslat zpět. Elektronická podoba je distribuovatelná on-line prostřednictvím nezaplatněné služby Google Forms.²³ Respondenti, kteří o to měli zájem, mohli tedy dotazník vyplnit i touto cestou. Prokázalo se, že jako metoda sběru dat je dotazník pro daný výzkum příznivě nízkonákladový.

3.1 Komentované části a otázky dotazníku

Jak již bylo zmíněno výše, finální papírová podoba dotazníku (přesně, jak byla distribuována mezi účastníky výzkumu) je součástí této bakalářské práce jako příloha a nachází se na straně 62. Následují komentáře k celkové koncepci a podobě dotazníku, dále také k typům, formulacím a účelům otázek, které jsou jeho součástí.

---

²³ Viz pozn. pod čarou č. 20.

3.1.1 Koncept dotazníku a jeho grafické pojetí

Celkový rozsah papírové podoby dotazníku činí 6 stran, přičemž první strana je věnována výhradně úvodu do výzkumu – představení tématu, badatele a institucí, základním instrukcím pro vyplňování, zdůraznění anonymity a dobrovolnosti respondentů a poděkování. Sám výzkum začíná až na straně druhé.

Každá strana dotazníku je samostatně číslovaná v zápatí. V záhlaví všech stran jsou ve vodoznaku umístěna loga dvou institucí, které výzkum zaštiťují (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Ústav českého jazyka a teorie komunikace).²⁴ Formátování dotazníku je jednotné; byl použit seriózní patkový font, užívání kapitálků, kurzívy a tučného písma (stejně jako dalších grafických symbolů – odrážek, tečkovaných linek, tabulek apod.) je systematické a konstantní v celém rozsahu dotazníku. Na vyváženou grafickou stránku dotazníku byl při tvorbě brán vysoký zřetel, neboť jak důvěryhodně působící výzkum, tak přehlednost formuláře a „pohodlí“ při jeho vyplňování výrazně posilují ochotu jej dokončit, a zapojit se tak do šetření.²⁵

Dotazník je strukturován do tří částí, podle toho, komu jsou určeny:

- a) Úvodní instrukce ... 1 strana (společné poučení pro děti i rodiče)
- b) 1. část – Vyplní dítě ... 2 strany (1 s. obecných otázek, 1 s. dotazů na oslovení)
- c) 2. část – Vyplní rodiče ... 3 strany (1 s. matka, 1 s. otec, 1 s. společná)

Z podnětů, které vyplynuly během předvýzkumu a konzultací (viz podkap. **1.2 Validita a reliabilita výzkumu** v druhé, empirické části této bakalářské práce), vzešly konečné formulace instrukcí a otázek. Oproti svým prvním verzím byly značně zjednodušené, neboť se předpokládalo, že formulář budou vyplňovat mluvčí na různých úrovních češtiny. Složitější otázky byly formulovány nadvakrát; druhé – pro běžné mluvčí srozumitelnější – instrukce byly zdůrazněny kurzívou, stejně jako příklady vyplnění, které se objevují téměř u každé podstatné otázky. Prostor, do kterého se má odpověď zaznamenat, je rovněž jednoznačně vymezen. Tato opatření měla zamezit všem případným nedorozuměním či nežádoucí, přílišné „kreativitě“ respondentů při vyplňování dotazníku.

3.1.2 Otázky v první části určené dítěti

První část dotazníkového formuláře, tj. jeho strany 2 a 3, je určena k vyplnění

---

²⁴ Loga mají design, který tyto instituce používaly v roce 2013, a byla stažena z oficiálních stránek s propagačními materiály.

²⁵ Papírová forma dotazníku byla pro distribuci tištěna oboustranně a v levém horním rohu byly 3 listy sešity.

vietnamským dětem narozeným v České republice. Otázky v této části formuláře nejsou číslovány. Dítě je od první otázky („Jak se jmenuješ?“) oslovováno familiérně, přátelsky – 2. osobou singuláru.²⁶

Oficiální podoba jména dítěte je v dotazníku zjišťována jednak na tomto místě a jednak se na hlavní jméno téže osoby ptám v druhé části dotazníku znovu rodičů. Toto opakované dotazování na totéž funguje jako kontrolní otázka a zaručuje jednotnou, 100% identifikaci dítěte – zkoumaného subjektu.

Dítě dále odpovídá na otázky zjišťující jeho věk, místo (stát) narození (tato otázka je rozšířena o další, která zkoumá, zda dítě v ČR dlouhodobě žije). Otázky tohoto typu v podstatě ověřují, zda je ten, kdo vyplňuje, skutečně vhodným adeptem do vzorku.

Uprostřed první stránky se nachází tabulka, do které má dítě vypsát jména svých sourozenců, jejich věk a nejčastější formu oslovení v České republice.²⁷ Instrukce v první části formuláře určené dítěti jsou napsány jednoduchým, záměrně neodborným stylem. Typickým příkladem tohoto přístupu jsou právě instrukce nad tabulkou ve znění: „*Máš sourozence (bratra nebo sestru)? Vypiš jejich jména a věk do připravené tabulky:*“. Podstatné je, že na sourozence dítěte se dotazník ptá také rodičů – tyto dvě části budou opět porovnány a uvedená jména identifikována s jednotlivými osobami, pokud možno jednoznačně.

Posledními otázkami pro dítě na první stránce je dvojice dotazů zjišťující úroveň češtiny rodičů z pohledu dítěte. Obdobně se později ptám i rodičů, zda někdy absolvovali jazykový kurz češtiny. Jedná se vlastně o nepřímé dotazování na potenciální vztah rodičů k českému jazyku. Odpověď na tuto otázku může být doplňujícím sociolingvistickým ukazatelem k informacím, které o sobě uvedou sami rodiče.

Na straně 3 dotazník pokračuje sledem otázek, které dítě vyplní před tím, než pro něj výzkum skončí a předá zbývající formulář k vyplnění rodičům. Série dotazů zjišťuje podobu oslovení dítěte ve třech různých situacích, různými komunikačními partnery. Neutrální,

---

26 Už na této vstupní otázce je patrné, že dotazník je formulován maximálně srozumitelně. V přidaných instrukcích je tato jednoduchá, přitom nejpodstatnější otázka vysvětlena do detailů, dokonce dvakrát jinými slovy: „*napiš úplně celé jméno, včetně všech slov, které se ve jméně vyskytují; tzn. napiš oficiální podobu svého jména, jakou máš v dokumentech, např. v pase*“. K tomu všemu je přidán ještě názorný příklad, jak by mohla odpověď vypadat („*příklad: Bui Thi Ngoc, Nguyen Van Anh Minh apod.*“), a nechybí jasně vymezený prostor pro odpověď.

27 Tabulka nabízí 6 míst pro 6 různých sourozenců. Má-li některý z respondentů sourozenců víc, je tímto prostorem samozřejmě limitován, což mu může přivodit nesnáze při vyplňování. Je mu však ponechána možnost zeptat se výzkumníka na to, jak by měl tento praktický problém vyřešit. Taková situace ovšem během výzkumu nenastala, je tedy pravděpodobné, že žádný z respondentů neměl v době výzkumu víc jak 6 sourozenců.

emocionálně pozitivní a emocionálně negativní postoj mluvčích byl pro pochopení dítěte opsán slovy takto:

„Jak Tě oslovuje maminka, když na Tebe volá?

Jak Ti říká maminka, když se na Tebe zlobí?

Jak Ti říká maminka, když Tě chce pochválit?“

Vedle rodičů (maminky a tatínka), se dotazník ptá na další dospělé příbuzné („např. *babička, dědeček, tety a strýčkové*“), paní učitelky, spolužáky a sourozence, čímž se snaží dosáhnout co nejširšího pokrytí sociálních kontaktů dětského jedince.

Takové otázky mají jistě mnohá úskalí – například co když dítěti říká jinak *babička* a jinak *dědeček*, co když nemá paní učitelku, ale pana učitele apod. – ale v zásadě jakákoliv odpověď bude pro výzkum přínosná, neboť respondent byl nucen jednu z možností vybrat, čímž vědomě, či nevědomě odtajnil své hodnoty a preference. Šířeji zobecnit možné závěry z analýzy takových dat je velice obtížné, neznamená to však, že se nejedná o podstatné ukazatele o vnímání sebe sama v procesu komunikace, mnohdy mezikulturní. Odhalit takové nenápadné náznaky je jedním z cílů této bakalářské práce.

3.1.3 Druhá část: otázky pro rodiče

Strany 4, 5 a 6 jsou v dotazníku věnovány otázkám pro rodiče vietnamských dětí. Začíná se dvěma téměř identickými listy, jeden je určen otci a jeden matce. Podstata otázek je naprosto shodná, změněn je pouze jejich gramatický rod. Otázky jsou v části pro rodiče očíslované, je nastavena zdvořilejší forma oslovení (vykání), neustále je však přítomna snaha o jednoduchost a v první řadě srozumitelnost instrukcí.

V této fázi šetření se konkrétními dotazy zjišťuje, jaké sociolingvistické faktory limitují výběr rodného jména vietnamského dítěte, které vyrůstá v českém prostředí. Cílem následné analýzy výsledků je logicky usouvztažnit proměnné, které spolu souvisí, a vyvrátit vliv proměnných, které s rodným jménem dítěte nemají co do činění.

Sledovanými proměnnými jsou (v otázkách s odpovídajícím číslem):

1. věk
2. vzdělání
3. místo (stát) narození
4. doba pobytu v České republice
5. pobyty mimo území ČR

6. „národnostní cítění“
7. plány do budoucna
8. absolvování výuky českého jazyka

První otázka zjišťující stáří je otevřená, ale dá se na ni odpovědět jen číselným údajem, respektive letopočtem narození. Druhá otázka se ptá na nejvyšší dosažené vzdělání.²⁸ Třetí otázka je otevřená a předpokládá, že respondent uvede jeden z existujících států. Výběr z možností u čtvrté otázky, která je opět uzavřená a zní: „4. Jak dlouho žijete v České republice? *Vyberte a podtrhněte odpovídající časový údaj:*“, představuje 5 rozličných rozmezí:

1. méně než 2 roky
2. od 2 do 5 let
3. 5 až 10 let
4. mezi 10 a 15 lety
5. více než 15 let

Mohlo by se zdát, že možnosti nejsou zcela vyvážené, vždyť daná rozmezí nepředstavují stejnou dobu, ale není tomu tak. Tři z pěti rozmezí operují s pětiletým časovým údajem. Pouze první (méně než 2 roky) představuje vyloženě krátkodobý pobyt, teprve nedávné přistěhování. Na druhé straně poslední možnost (více než 15 let) je z jedné strany neohrazená, protože pobyt delší než 15 let je chápán jako velmi stálý, spíše konstantní, téměř trvalý.

Pátá, otevřená otázka po respondentovi vyžaduje, aby prostým vypsáním do tabulky uvedl, zda, kde a kdy pobýval na území jiného státu, než je Česká republika. Šestou a sedmou otázku považují za nejcitlivější z celého výzkumu. Co možná nejméně nápadně a neformálně se otevřenou formou snaží zjistit, jaké je „národnostní cítění“ respondenta. Přesto na tuto niternou kategorii míří přesně a přímo. „Národnostní cítění“ je pojem přirozeně subjektivní; v dotazníku je vyjádřen (zastoupen či symbolizován) zemí, kterou respondent považuje za svůj domov, a zemí, se kterou spojuje svůj život v následujících pěti letech (příčemž je nucen vybrat vždy jen jeden stát).

---

²⁸ Formulace této uzavřené otázky (respondent vybírá z pěti možností) byla náročnější. Konečná podoba v sobě zohledňuje zjednodušené schéma vietnamského vzdělávacího systému a jeho analogické přiblížení tuzemským poměrům.

Otázky 6 a 7, jak jdou za sebou, mohou být pro respondenta palčivé, a proto je jeho pozornost záměrně rychle odvedena jinam, a to na poslední otázku na stránce, která je naopak velmi jednoduchá a přímočará. Prostým výběrem ze dvou možností ANO/NE zjišťuje, zda se někdy vietnamský rodič učil česky. Formu a intenzitu výuka (instituce/samouk, jednorázový kurz/dlouhodobá příprava atd.) otázka č. 8 nezohledňuje.

Poslední, šestá, strana dotazníku je opět určena rodičům. Tentokrát ji mohou vyplnit společně, případně po dohodě s druhým jen jeden z nich. Tak by to vypadalo v ideálním případě; pokud jsou ale rodiče odloučení a dohoda mezi nimi není možná, je přípustné, aby poslední stranu vyplnila jen matka, nebo jen otec, aniž by o tom ten druhý z páru věděl.

Závěrečná strana je věnována jen jedině, zato však rozsáhlé otázce. V jejím centru leží opět tabulka, která je určena k tomu, aby do ní pár vypsali jména všech dětí, které společně má.²⁹ Do druhého sloupce pak rodiče-respondenti napíší čísla, která označují důvody volby rodného jména příslušného dítěte (fakultativně další doplňující informace k těmto důvodům). Repertoár důvodů s odpovídajícím číselným označením je umístěn dole pod tabulkou. Nabízených důvodů je celkem 17 (včetně poslední otevřené možnosti pro další, neuvedené důvody). Do tabulky může respondent uvést všechny; minimum je však jeden.

Instrukce k této komplexně vystavěné otázce znějí přesně takto: „Z níže uvedené nabídky možností vyberte důvody, které vás vedly k volbě rodného jména Vašeho dítěte, Vašich dětí. Pokud máte více dětí, důvody (**viz seznam dole**) pro každé z nich vypište zvlášť. *Do zvláštního řádku tabulky níže vždy do prvního sloupce napište jméno dítěte a do druhého číslo jednoho i více důvodů, které vyberete z možností vyjmenovaných pod tabulkou.*“

Při tvorbě repertoáru důvodů jsem se nechal inspirovat diplomovou prací Gabriely Bůřilové Výběr a fungování rodných jmen (výzkum na vzorku pražské mládeže) z roku 1996.³⁰ Pro potřeby empirického výzkumu na vzorku respondentů z vietnamské komunity jsem jej částečně upravil – některé podbody sloučil a přidal specifické důvody, hodící se zejména k tradici vietnamských jmen a charakteristickým znakům vietnamského etnika u nás. Výsledný repertoár důvodů v mém dotazníku vypadá takto:

Důvody volby jména:

- 1) po příbuzném – napište po kterém

---

29 Kontrolním prvkem k této tabulce je tabulka, která je v dotazníku na straně 2 a do níž dítě vyplňovalo jména svých bratrů a sester.

30 Bůřilová, G.: Výběr a fungování rodných jmen (výzkum na vzorku pražské mládeže) – rkp. dip. práce. Praha: FF UK, 1996.

- 2) po známém
- 3) podle přání rodiny
- 4) jméno jsme zvolili v souvislosti s jeho významem – aby dítě ochraňovalo nebo aby odpovídalo jeho žádaným vlastnostem
- 5) jméno zní stejně nebo podobně jako tradiční vietnamské jméno
- 6) brali jsme v úvahu podobu celého jména (jak je dlouhé, jak zní v kombinaci s příjmením apod.)
- 7) jméno bylo ve své době populární
- 8) podle populární osobnosti, nebo postavy z filmu, televize, knihy apod. – napište podle které
- 9) národní charakter jména (např. typicky české, typicky anglické, typicky vietnamské jméno apod.)
- 10) mezinárodní charakter jména (jméno s celosvětově užívanou variantou)
- 11) jméno jsme považovali za originální
- 12) chtěli jsme, aby naši potomci měli jména, která se k sobě hodí
- 13) brali jsme v úvahu datum svátku dítěte³¹
- 14) brali jsme v úvahu datum narození dítěte
- 15) líbí se nám domácí podoba jména nebo jeho zdvojnásobení
- 16) rodné jméno se nám prostě líbí a žádný jiný důvod neznáme
- 17) další důvod: charakterizujte ho: .....

Poslední otázka je z celého dotazníku jediná, která se na důvod volby rodného jména vietnamského dítěte z ČR ptá přímo. Díky tomu může být jednoduchou statistickou analýzou zjištěno, jaké důvody byly nejčastější a nejoblíbenější. Často uváděné důvody budou konfrontovány s reálnou podobou jména dítěte. Porovnání osvětlí, zda uvedená data dávají dohromady smysl. Tyto výsledky bude třeba dát do souvislostí s dalšími sledovanými proměnnými, které mohou mít na výběr jména vliv nepřímý. Díky těmto krokům mohou být v závěru popřeny nulté hypotézy a potvrzeny či vyvráceny pracovní hypotézy.

---

³¹ U tradičních vietnamských jmen tato možnost nepřípadá v úvahu, neboť ve Vietnamu se na rozdíl od Česka svátky v kalendáři neuvádějí a následně ani neslaví. Možnost však byla v dotazníku ponechána pro případy pojmenování dítěte jménem užívaným v češtině.

4. Prezentace a základní analýza sebraných dat

Výzkum k bakalářské práci Rodná jména vietnamských dětí narozených v České republice byl nakonec naplněn ve výrazně menším rozsahu, než byl původně plánován. K důvodům, proč k tomu došlo, se vyjádřím v několik poznámkám v závěru práce. Na druhou stranu, menší rozsah umožnil daleko hlubší analýzu získaných dat; jednotlivé dotazníky jsou prozkoumány detailně, téměř jako by se jednalo o jednotlivé případové studie.

Celkový počet sebraných dotazníků je 8, díky otázkám účelně cíleným nejen na respondenty, ale i na jejich sourozence, se počet zkoumaných osob navýšil na 17. Lze tedy říci, že šetření přineslo poznatky o jménech a oslovení 17 osob z vietnamské komunity v České republice, o jejich rodinách a dalších sociálních kontaktech, jenž mají na užívání rodného jména nemalý vliv.

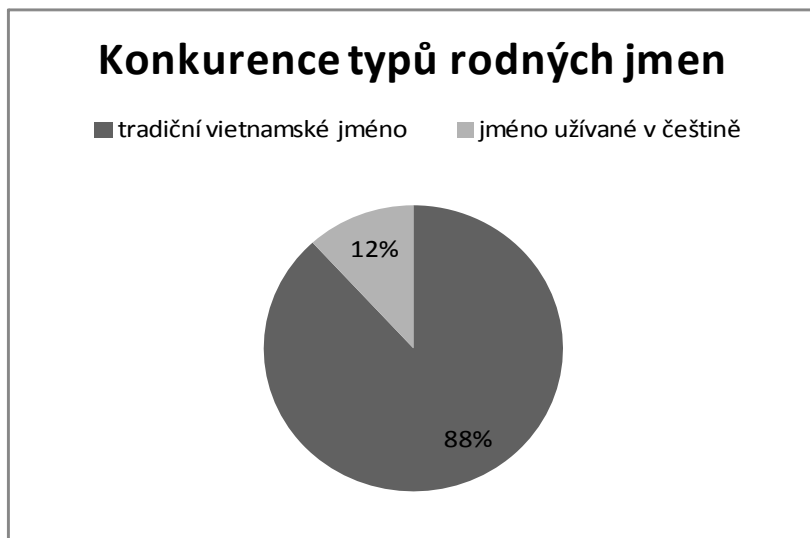
4.1 Konkurence vietnamských jmen a jmen užívaných tradičně v češtině

Na úplném začátku dotazník zjišťoval oficiální podobu rodného jména dítěte (tj. tak, jak je zapsáno v dokumentech). Až na jednu rodinu (a nejmladší výzkumnou osobu z jiné rodiny) uvedli všichni respondenti jméno tradičně vietnamské, a to jak původem, tak i formou. Ze 13 jmen respondentů a jejich sourozenců bylo 8 jmen trojčlenných (příklad: Bui Thi Ngoc) a 5 jmen čtyřčlenných (příklad: Nguyen Van Anh Minh).

V rodině, která tvoří výjimku, mají všechny tři děti jména dvojčlenná; příjmení dívek byla navíc uvedena v přechýlené podobě s příponou -ová. Respondentka se narodila v České republice a od mala zde žije. Z jejího pohledu umí otec dobře česky a matka se česky dorozumí. Vzdělání obou rodičů je střední odborné, oba se učili česky a v ČR žijí více než 15 let. Narodili se ve Vietnamu, který také pokládají za svůj domov, ale v příštích 5 letech plánují pobývat v ČR. I sourozenci oslovují respondentku její českou přezdívku, jakou v komunikaci s ní užívají Češi (paní učitelka, spolužáci). Nejmladší dítě ze tří sourozenců (24, 18 a 12 let) má před přechýlenou podobou vietnamského příjmení rodné jméno užívané tradičně v češtině – Jana. Jména dětí v této rodině se nejvíce přiblížila úzu užívání jmen v České republice. Podobně je na tom i nejmladší osoba výzkumu (z jiné rodiny) – tříletý sourozenec respondenta, který má na rozdíl od něj jméno dvojčlenné a rodné jméno mezinárodního charakteru – Anna.

Graf č. 1 ukazuje procentuální konkurenci typů rodných jmen u všech 17 výzkumných

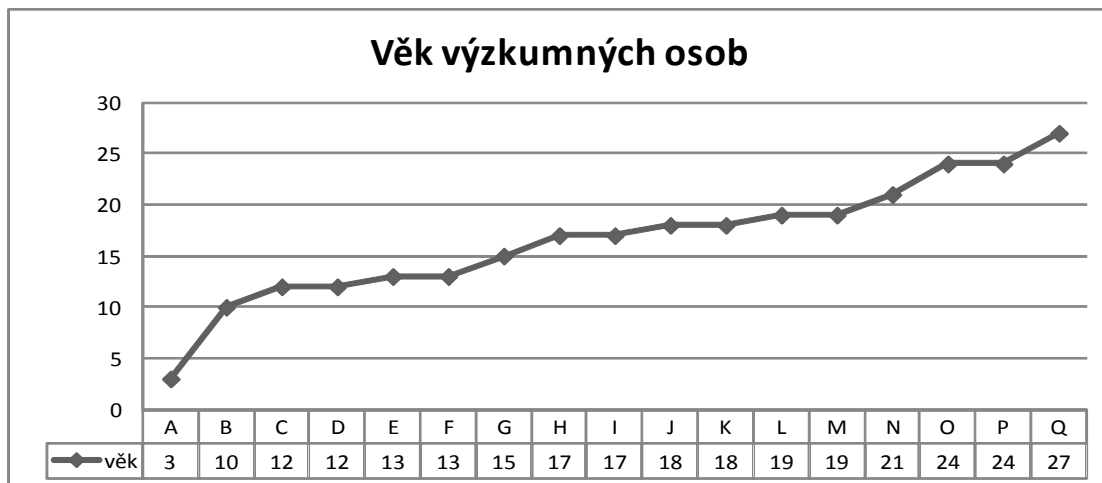
osob: 15 jmen je původem vietnamských, 2 jména jsou užívaná i v českém prostředí.

Graf č. 1: Konkurence typů rodných jmen.

4.2 Výsledky sociolingvistických ukazatelů

Graf č. 2 ukazuje věkové rozvrstvení účastníků výzkumu – 17 výzkumných osob (označeny písmeny A až Q) ve věku 3 až 27 let.

Graf č. 2: Věk výzkumných osob.

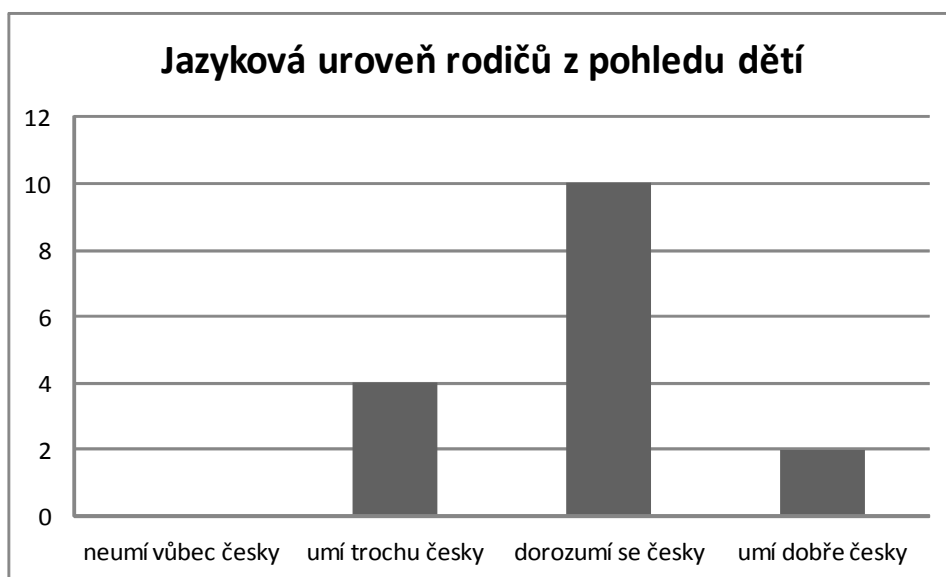
Původním plánem bylo zahrnout do vzorku respondenty ve věku přibližně od 8 do 20 let. Výzkum na respondentech a jejich sourozencích přineslo informace o osobách mladších i starších. Tato data nebyla nevyužita, ale zařazena do výzkumu a využita k porovnání s ostatními. Jednoduchost otázek pro děti byla starším respondentům vysvětlena tak, že otázky musely být srozumitelné pro všechny. Na otázky o oslovování ve školách odpovídali starší respondenti, kteří už do škol v čase výzkumu nechodili, podle svých vzpomínek

a zkušeností.

Na kontrolní otázku, zda se narodili v České republice, odpověděla většina respondentů ANO. Pouze dva nejstarší účastníci výzkumu ve věku 27 a 24 let se narodili jinde. Všichni respondenti uvedli, že od mala pobývají většinu svého života v České republice. Data z dotazníků od dvou nejstarších respondentů, kteří se v ČR nenarodili, jsem nevyřadil. Ve výzkumu jsem je ponechal, neboť poskytují možnosti srovnání s daty od dětí v ČR narozených.

Třetí nejstarší respondent se už v České republice narodil. Je mu 21 let. V roce 2014 se tedy věková hranice rozdělující generační skupiny vietnamských migrantů („v ČR narození“ a „do ČR přistěhovaní“) pohybuje přibližně mezi lety 21 a 24.

Následující sloupcový graf č. 3 ukazuje, jak dětské respondenti odpovídali na otázku zjišťující jazykovou úroveň jejich rodičů. Čtyři stupně znalosti češtiny od „neumí vůbec česky“ po „umí dobře česky“ jsou ve výsledných součtech zastoupeny takto:

Graf č. 3: Jazyková úroveň rodičů z pohledu dětí.

Graf č. 3 nerozděluje znalosti jazyka otce a matky. Celkový počet rodičů, o kterých děti takto uvažovaly je 16. Možnost „neumí vůbec česky“ se nevyskytuje ani jednou. Většina rodičů se podle dětí „dorozumí“, jen ve dvou případech respondenti uznali, že jejich rodič zvládá češtinu dobře. Jednou se jednalo o otce, jednou o matku, ale situace nenastala u obou rodičů ze stejného páru.

Tabulka na druhé straně dotazníku, do níž dětské respondenti vypisovali jméno, věk a nejčastější formu oslovení sourozenců bude interpretována v následující podkapitole,

kteřá bude věnována analýze oslovení. Nyní prezentace výsledků přejde k té části dotazníku, na kterou odpovídali rodiče. V tabulce č. 1 je zaneseno kompletní věkové rozvrstvení rodičů – celkem se podařilo věk zjistit u 7 otců a 7 matek. Věk je počítán vzhledem k letošnímu roku 2014. Datum narození matky nebylo v jednom z dotazníků vůbec uvedeno a jedno z dat narození otce bylo evidentně chybné, a proto tyto dvě položky v tabulce chybí. Tabulka není seřazena vzestupně ani sestupně, v tabulce jsou na stejném řádku rodiče z jedné rodiny, tzn. data z téhož dotazníku.

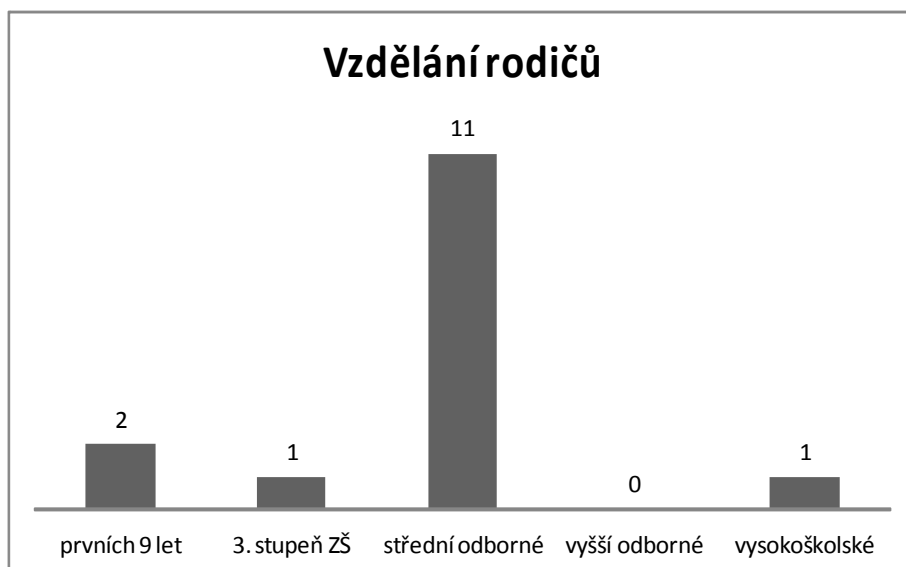
rok narození otce	rok narození matky	věk otce	věk matky
1961	1962	53	52
1953	1957	61	57
1959	1965	55	49
1962	1963	52	51
1978		36	
	1965		49
1961	1968	53	46
1976	1977	38	37

Tabulka č. 1: Roky narození a věk rodičů.

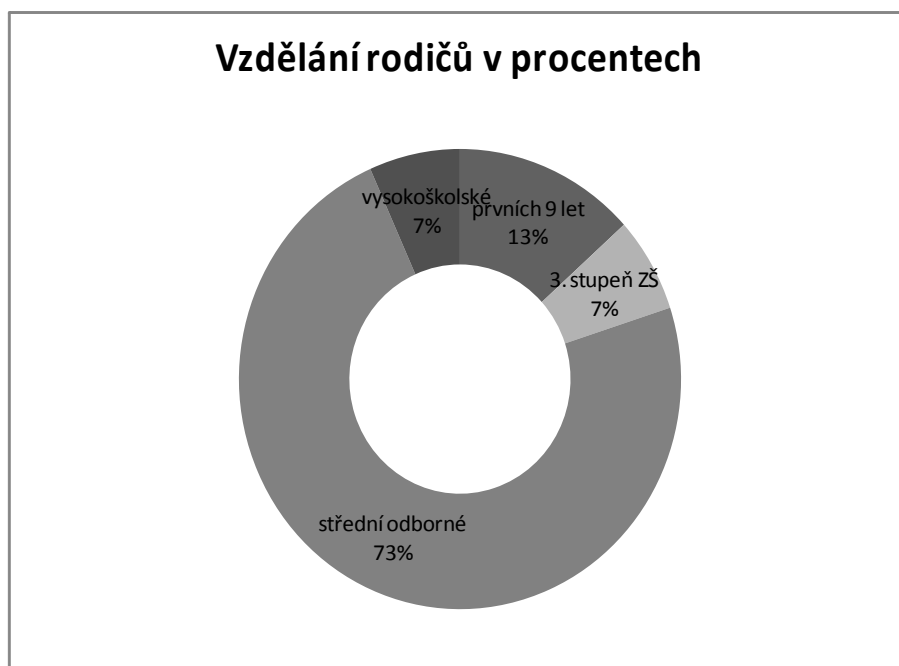
Na otázku „Jak dlouho žijete v České republice“ odpovědělo celkem 7 rodičovských párů, a to ve 100% shodě. Všichni označili poslední možnost „více než 15 let“. Téměř 100% byla i shoda odpovědí na otázku „Jakou zemi považujete za svůj domov?“. Až na jednu matku odpověděli všichni rodiče stejně – Vietnam. Jen jedna matka uvedla „Česká republika“. Rodina, ve které se tato odlišná odpověď vyskytla, není na první pohled v užívání jména či pojmenování dětí ničím specifická. V rodině jsou dvě děti, obě mají vedle oficiálních, vietnamských podob jména i české alternativy pro komunikaci s majoritou. Dceři Linh říkají učitelé a spolužáci Lindo, přezdívka tedy vznikla na základě zvukové podobnosti a grafické blízkosti s vietnamským rodným jménem. Synu Vietovi se v České republice říká nejčastěji „David“. Zde bylo nalezení původu „přezdívky“ nemožné. V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že bratr sestru nejčastěji neoslovuje rodným jménem (vietnamským ani českou alternativou), nýbrž apativem „ségra“.

Interpretace následujících dvou sociolingvistických ukazatelů spolu velmi úzce souvisí, a proto nejprve uvedu jejich grafická znázornění pomocí tří grafů. Graf č. 4 ukazuje počty rodičů s dosaženým vzděláním na různých stupních, graf č. 5 představuje stejné

hodnoty vyjádřené procentuálně a graf č. 6 ukazuje poměr odpovědí ANO či NE na otázku určenou rodičům: „Učil/učila jste se někdy česky?“.

Graf č. 4: Vzdělání rodičů na různých stupních školství (absolutní hodnoty).

Graf č. 4: Vzdělání rodičů na různých stupních školství (procentuální vyjádření).

Graf č. 6: Poměr odpovědí na otázku „Učil/učila jste se někdy česky?“.

Přesné počty rodičů respondentů s příslušným dosaženým vzděláním jsou patrné z grafů. Podstatným zjištěním, jež vyplynulo z výzkumu, je fakt, že otec má v každé rodině vyšší dosažené vzdělání než matka, nebo stejné jako ona; nikdy ne nižší. Dalším poznatkem je skutečnost, že oproti 11 kladným odpovědím ANO na otázku „Učil/učila jste se někdy česky?“ se objevily jen 3 odpovědi záporné. Důležité přitom je, že všechny 3 odpovědi NE uvedly matky. Otcové naopak všichni nějakou formou jazykové výuky češtiny prošli. Z uvedených skutečností vyplývá, že v rodinách, které se zúčastnily výzkumu, platí pro generaci rodičů upřednostňování mužů (otců) ve všeobecném i jazykovém vzdělávání.

Jen jeden z dotazníků je specifický tím, že v něm rodiče-respondenti uvádí, že v následujících 5 letech plánují pobývat ve Vietnamu. V tomto bodě se shodují otec i matka. Název státu nenapsali celým slovem, ale jen zkratkou – VN. V ostatních dotaznicích uvádí rodiče jako místo spojené se svým pobytem a budoucími plány do příštích 5 let výhradně Českou republiku. Žádný jiný stát se v odpovědích neobjevil. Zbývající data z dotazníku patřícího rodině, která se jako jediná v tomto bodě odlišuje, nejsou v ničem jiném specifická ani odlišná od průměru, a nenabízí tak žádné další možné interpretace. Co se týče této otázky a sociolingvistického faktoru, budoucích plánů rodiny, který je touto otázkou zkoumán, ani ostatní sebrané dotazníky bohužel nepřinesly žádné podnětné zjištění.

4.3 Důvody volby rodného jména

Na poslední straně dotazníku respondenti (vietnamští rodiče) vybírali různé možnosti z repertoáru důvodů volby rodného jména jejich dětí (dítěte). U každého dítěte mohli zvolit

jeden a více důvodů. U každého dětského respondenta se podařilo touto cestou zjistit alespoň 1 důvod volby rodného jména, většinou však rodiče uvedli důvodů více. Nabízený repertoár čítal 17 různých důvodů. Zdaleka ne všechny ve výsledcích výzkumu figurují. Následující výčet představuje všechny důvody, které rodiče v dotaznících označili. Důvody jsou seřazeny podle četnosti ve výzkumu. Na posledním místě jsou s četností 0 důvody, které žádný z respondentů při vyplňování dotazníku neuvedl.

- 1. místo – důvod č. 3 (četnost 7): podle přání rodiny
- 2.-3. místo – důvod č. 4 (četnost 5): jméno jsme zvolili v souvislosti s jeho významem – aby dítě ochraňovalo nebo aby odpovídalo jeho žádaným vlastnostem
- 2.-3. místo – důvod č. 16 (četnost 5): rodné jméno se nám prostě líbí a žádný jiný důvod neznáme
- 4. místo – důvod č. 1 (četnost 4): po příbuzném
- 5. místo – důvod č. 5 (četnost 2): jméno zní stejně nebo podobně jako tradiční vietnamské jméno
- 6. místo – důvod č. 7 (četnost 1): jméno bylo ve své době populární
- 7.-17. místo – důvody č. 2, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17 (četnost 0)

Každý z uvedených důvodů, který se ve výzkumu vyskytl, je něčím specifický. „Nejoblíbenější“ důvod – podle přání rodiny – byl uveden u těchto rodných jmen: Thao, Yen, Linh, Viet, Thuy, Huyen, Dung. Pro jména Yen, Linh, Viet a Thuy to byl jediný důvod volby, jenž byl uveden. „Podle přání rodiny“ je vymezení velice široké a obecné, může znamenat, že se na výběru rodného jména dítěte podílela celá rodina (v užším i širším slova smyslu), nebo tento důvod může souviset s rodinnými tradicemi výběru rodných jmen nově narozených dětí.

Druhým nejčastěji uváděným důvodem byl důvod č. 4: jméno jsme zvolili v souvislosti s jeho významem – aby dítě ochraňovalo nebo aby odpovídalo jeho žádaným vlastnostem. Takový výsledek souzní s přirozeným charakterem vietnamských rodných jmen, a sice s tím, že mají svůj obecný význam, který je určující pro jejich udílení, užívání a život jejich nositelů. Tento důvod byl uveden u jmen: Son, Huyen, Van, Linh, Hai. Obecné významy těchto jmen jsou například Son – syn, Van – mrak, Linh – duše. U většiny jmen je důvod č. 4 kombinován s dalšími důvody, pouze u jména Son (syn) byl uveden jako jediný. Rodiče Sona navíc uvedli doplňující informaci, že pro komunikaci s českou většinou vybrali synovi jméno Šimon, neboť zní stejně nebo podobně jako tradiční vietnamské jméno. Jméno

Šimon je mužské rodné jméno hebrejského původu, jeho význam je tradičně vykládán jako „naslouchající“ (Knapová, 2010, s. 260). Tím automaticky došlo k posunu obecného významu rodného jména téhož nositele, aniž by to rodiče možná zamýšleli.

Se stejnou četností (5) jako důvod č. 4 se ve výzkumu vyskytl i důvod č. 16: rodné jméno se nám prostě líbí a žádný jiný důvod neznáme. I když se může zdát, že tento důvod vylučuje všechny ostatní, respondenti to takto nepochopili. Naopak s ním často uzavírali své výčty důvodů. Pouze u dvou dívčích jmen se č. 16 objevil jako důvod jediný.

První nabízený důvod – po příbuzném (napište po kterém) – se ve výzkumu objevil s četností 4. Respondenti důsledně následovali jen polovinu instrukcí, důvod sice uvedli, ale nenapsali, po kterém příbuzném dítě rodné jméno zdědilo. Tak tomu bylo u dívčích jmen z jedné rodiny: Huyen, Van, Linh. Pouze u jména Le (z jiného dotazníku) se v závorce po čísle důvodu objevilo slovo „otec“. Domnívám se ale, že v tomto případě jde o omyl respondenta, neboť Le není rodné jméno, nýbrž příjmení. Tím se omyl vysvětluje – příjmení se totiž ve vietnamštině dědí v linii po otci.

Na pátém místě s četností 2 se umístil důvod č. 5: jméno zní stejně nebo podobně jako tradiční vietnamské jméno. Opět se zde jedná o omyl respondentů, i když ne tolik závažný. Rodiče dětí Hai a Dunga spíše mínili důvod č. 9: národní charakter jména, protože jména jejich dětí, Hai a Dung, jsou tradiční vietnamská, ne jen podobná či podobně znějící.

Pouze jednou respondenti uvedli důvod „jméno bylo ve své době populární“ (důvod č. 7). Přináleží k dívčímu jménu Thao, ke kterému byly vedle něj uvedeny ještě důvody č. 3 a 16, tedy „podle přání rodiny“ a „rodné jméno se nám prostě líbí a žádný jiný důvod neznáme“. K potenciální popularitě jména Thao lze říci jen toto: rodné jméno Thao značí žádanou vlastnost dítěte, a to respekt vůči rodičům. Výzkumné osobě mohlo být dle dotazníku uděleno před 18 lety, tedy zhruba v roce 1996; na druhou stranu je také možné, že si jej rodiče naplánovali a příchystali již v dřívějších dobách.

Následující důvody se ve výzkumu ani jednou nevyskytly:

- 2) po známém
- 6) brali jsme v úvahu podobu celého jména
- 8) podle populární osobnosti, nebo postavy z filmu, televize, knihy apod.
- 10) mezinárodní charakter jména (jméno s celosvětově užívanou variantou)
- 11) jméno jsme považovali za originální
- 12) chtěli jsme, aby naši potomci měli jména, která se k sobě hodí

- 13) brali jsme v úvahu datum svátku dítěte
- 14) brali jsme v úvahu datum narození dítěte
- 15) líbí se nám domácí podoba jména nebo jeho zdrobnělina
- 17) další důvod: charakterizujte ho

Je pravděpodobné, že pokud by byl výzkum proveden ve větším rozsahu, nulová četnost výše vypsáných důvodů by tím byla narušena. Můj výzkum vykazuje tendenci, dle které se tyto důvody pro volbu vietnamského rodného jména spíše nehodí, rodiče, kteří se výzkumu zúčastnili, o nich zkrátka neuvažovali jako o podstatných.

4.4 Výsledky průzkumu v oblasti oslovování

Část, která se mi z průzkumu jeví jako nejvíce objevná, je ta, která zkoumala oslovování vietnamských dětí různými mluvčími, v různých komunikačních situacích. V sebraných dotaznících se objevily nejrůznější možné odpovědi, a ukázaly tak škálu možností oslovování – v rámci jedné i mezi více kulturami v českém prostředí – jako velmi širokou a pestrou. Vedle klasických rodných vietnamských jmen se v odpovědích objevila obecná slova pro oslovování, různé morfologické formy a prostředky oslovení, česká alternativní jména pro vietnamské děti, zdrobněliny a domácí podoby těchto jmen, dokonce i přezdívka, která nevznikla odvozením ze jména osoby.

4.4.1 Substantiva pro označení příbuzenských vztahů

V podkapitole **2.1 Dítě – con** obecné části této bakalářské práce je teoreticky popsáno užívání podstatných jmen ve funkci osobních zájmen, označujících příbuzenské vztahy ve vietnamštině. Z uvedených obecných slov se v odpovědích z dotazníků objevily 3 příklady: con – dítě, chau – dle kontextu synovec/neteř, vnuk/vnučka, chi – starší sestra. Respondenti je alespoň jednou uvedli v polovině sebraných dotazníků, což svědčí o tom, že tendence použít pro oslovení vietnamského dítěte obecný výraz místo jeho rodného jména je silná. Jak rodná jména, tak slova con a chau byla v odpovědích doplněna dalším prvkem z vietnamské gramatiky: oi (např. Yen oi, con oi); oi je částice vokativu. „Částice oi se připojuje za vlastní jméno nebo zájmeno, voláme-li někoho. Pokud na volání bezprostředně odpovídáme, stojí samostatně. Tuto částici lze použít, probíhá-li dialog mezi blízkými, známými osobami“ (Hlavatá – Slavická 2003, s. 16). Oslovení con se v dotazovaných rodinách užívá jen pro konverzaci rodiče (otce i matky) s jeho dítětem, komunikaci ve směru rodič → dítě. Pokud

respondenti uvedli, že jsou oslovení výrazem chau, bylo tomu tak pouze v případě oslovení dalšími dospělými členy rodiny, ne rodiči.

Oslovení chi znamená „a) starší sestra, b) v neformálním styku starší žena/dívka ze stejné věkové skupiny jako mluvčí, c) v obou případech se užívá jako oslovení a místo osobních zájmen já, ty, on, ona“ (Hlavatá – Slavická 2003, s. 11). Oslovení chi se ve výzkumu objevilo v jednom dotazníku, ale česká forma tohoto kontaktu, neformální oslovení „ségra“, se objevuje ještě v dalších dvou dotaznících. Chi je použito jen v neutrální a emocionálně pozitivní situaci („Jak Tě oslovují sourozenci, když na Tebe volají?“ a „Jak Ti říkají sourozenci, když se s Tebou chtějí kamarádit?“). V negativní situaci („Jak Tě oslovují sourozenci, když jsou na Tebe naštvaní?“) chi chybí, uvedeno je pouze rodné jméno („Yen“). U českého ekvivalentu „ségra“ je oslovení v negativní situaci doplněno vykřičníkem – „ségra!“.

4.4.2 Alternativní česká jména

Průzkum v oblasti oslovování potvrdil teoretický předpoklad (i povědomí vzešlé z pozorování), že vietnamské děti při komunikaci s českou majoritou užívají alternativní „česká“ jména (jména užívaná tradičně v češtině) a jsou jimi oslovovány, ačkoliv je nemusí mít zapsány v žádném z oficiálních dokumentů. Z celkového počtu 17 výzkumných osob má takové české jméno 13 dětí; 2 mají česká rodná jména, a nepotřebují tedy žádnou další „přezdívku“, 1 vietnamské rodné jméno je českou koncovkou přizpůsobeno našemu deklinačnímu systému (stejný způsob skloňování využívá ještě jméno jiné výzkumné osoby, ovšem pouze v určitých kontextech) a 1 vietnamské jméno vůbec žádnou specifickou formu oslovování v kontaktu s českou majoritou uvedenou nemá.

Z oněch 13 výzkumných osob, jež k sobě mají „připnutý“ také alternativní česká jména, mají jen 4 druhé jméno, které by evidentně vzniklo na základě grafické či zvukové podobnosti s oficiálním, vietnamským jménem. Jsou to: Son – Šimon, Linh – Linda, Yen – Jana a případně ještě Linh – Leonka. V ostatních případech se nedá motivace vzniku alternativního oslovení vysledovat: Dung – Martin, Viet – David, Huyen – Eva, Thuy – Míša, Thao – Ála, Tra My – Doris, Trang – Hanka, Diep – Petr, Van – Lilinka.

Vietnamské dívky, jejichž oficiální jména obsahují nějaký prvek začínající písmenem H, bývají českou společností nazývány jako Hanky, Hany, Haničky apod. I v mém výzkumu se jedna „Hanka“ vyskytuje; pozoruhodné však je, že její vlastní jméno ani jeden prvek

začínající na H neobsahuje. Tato alternativní oslovení často vznikají v prostředí mateřských a základních škol. Je možné, že se při udělení českého jména „Hance“ z tohoto průzkumu uplatnil už v jejím raném dětství poněkud nešikovně komunikační stereotyp české většinové společnosti, a úplně tak eliminoval původní, tradiční ráz vietnamského jména.

4.4.3 Hypokoristika

Velice častým jevem, jenž se ve vyplněných dotaznících objevoval, bylo oslovování vietnamských dětí hypokoristiky, tedy domácími podoby jmen užívaných tradičně v českém prostředí. V některých kontextech jsou dle průzkumu vietnamské děti oslovovány právě jen hypokoristiky. Tak tomu bylo např. u chlapce Thuye, jemuž paní učitelka říká „Míša“, když na něj volá, když se na něj zlobí, i když ho chce pochválit. Spolužáci na něj v pozitivní situaci volají „Míšo“, sourozenci na něj takto volají ve všech emocionálních kontextech, které dotazník zkoumal. Podobná situace nastává u dívky Trang – paní učitelka jí říká „Hanka“, když na ni volá. Když ji chce pochválit, ale i když ji kárá, oslovuje ji Hani. Spolužáci i sourozenci na ni ve všech kontextech volají jednotně „Hani“. Povšiml jsem si, že žádné z oficiálních rodných jmen, ani Thuy ani Trang, nejsou zvukově či graficky podobné ekvivalentnímu oslovení jejich nositelů, Hanky a Míši.

Druhým případem je kombinace neutrální a domácí podoby českých oslovení, která se rozlišuje dle kontextu, ve kterém konverzace probíhá, a komunikačních partnerů. K dívce Thao mluví její paní učitelka vždy jako k „Aleně“. Využívá základní podobu jména Alena, ať už se na Thao zlobí, nebo ať už ji chce pochválit. Naopak její vrstevníci a osoby z její generace, tedy spolužáci a sourozenci, k Thao promlouvají ve všech situacích jako k „Ále“. Na dívku Yen sourozenci volají jejím vlastním, vietnamským jménem, doplněným oslovovacím substantivem chi. Spolužáci, když se na ni zlobí, říkají jí „Janino“, pokud na ni volají a chtějí se s ní kamarádit, pak „Jani“ nebo neutrálně „Jano“. Paní učitelka ji za neutrální a kladné situace říká „Jani“, Yen napsala, že když se na ni paní učitelko zlobí, říká jí „Jano!“ (důraz Yen vyznačila vykřičníkem).

Některá tradiční vietnamská jména si čeští spolužáci a vyučující pro vyjádření určitého emocionálního náboje upravili a přidáním koncovky, která je pro češtinu běžná, je začlenili do českého deklinačního systému. Tak tomu bylo v případě dvou dívčích vietnamských jmen Huyen a Hai. Dívku Hai oslovují spolužáci i paní učitelka „Haiko“, Huyen zase „Huyenko“ (v pozitivních kontextech, spolužáci i při neutrálním oslovení, volání). Oslovení „Huyenko“

a „Haiko“ byla utvořena přidáním zdobňující slovotvorné přípony –k a pádové koncovky -a (podle vzoru žena) k základním podobám původních vietnamských jmen Huyen a Hai.

Deminutivní podobou českého domácího jména říkají Huyen také sourozenci – v pozitivních situacích jí oslovují „Evičko“. Volají na ni „Evi“, a když se na ni zlobí, říkají jí základním tvarem jména, tedy „Evo“. Rovněž její matka používá neutrálního tvaru (v 5. pádě) Evo, pokud se na Huyen zlobí. Ve stejné rodině jako Huyen, „Eva“, jsou ještě dvě dívky vietnamského původu, Huyeniny mladší sestry Van a Linh. Huyen v dotazníku uvádí, že sestrám se v České republice nejčastěji říká „Lilinka“ (Van) a „Leonka“ (Linh). Tendence používat zdobnělé podoby náhradních hypokoristik je v této rodině zřejmě velmi silná.

V případě výzkumné osoby chlapce Thuye dochází k jedné velmi specifické, řekl bych až extrémní situaci. Spolužáci, když na něj volají nebo když jsou na něj naštvaní, oslovují jej přezdívkou „Čajna“. Přezdívka jistě nevznikla z Thuyova osobního jména, místo toho bylo při jejím utvoření použito geografického názvu státu Čína. Při vytvoření nelichotivé přezdívky „Čajna“ byl uplatněn negativní stereotyp, který z europocentrického pohledu nerozlišuje mezi jednotlivými asijskými národy a sjednocuje je všechny pod hlavičku toho největšího a neznámějšího – Číny. Výraz „Čajna“ vznikl laickým fonetickým přepisem anglické výslovnosti názvu státu Čína – China. Dle mého názoru používání slova „Čajna“ jako přezdívky pro osobu mladého chlapce s sebou nese silné negativní konotace, neboť označení „made in China“ („*mejd in Čajna*“), ze kterého je výraz „Čajna“ všeobecné nejznámější, je pro běžného uživatele češtiny synonymem spíše nekvalitního výrobku. Hochu Thuyovi je nyní 17 let, těžko říci, zda mu tato přezdívka spíše vadí, či je s ní spíše smířený. Ve výzkumu by pro tyto účely mohly figurovat další doplňující otázky, které by zjišťovaly postoje respondentů vůči tomu, jak jsou většinou českou společností oslovováni.

Závěr

Bakalářská práce podává ve své první části scelující pohled na problematiku užívání vietnamských antroponym v českém jazykovém kontextu. Porovnává odborné texty, jež se danému tématu věnovaly dříve, a sestavuje z nich komplexní a přehledné pojednání, které začíná od popisu univerzálního charakteru vietnamského jména, včetně jeho formální stavby i sémantiky, a následně se přesouvá ke specifitější oblasti – zapisování vietnamských jmen do oficiálních dokumentů a používání vietnamských jmen v textech mediálního charakteru. Vedle toho je pozornost věnována i dalším aspektům oslovování Vietnamců v ČR, a to jak z pohledu domácí většiny, tak i z hlediska migrantů z Vietnamu. Část prostoru bakalářské práce je věnována prozkoumání historického a sociálního pozadí migrace Vietnamců do ČR a následného kontaktu české majority s vietnamskou minoritou. Všechny kapitoly obecné části bakalářské práce připravují co nejširší a nejhlubší znalostní podloží pro praktické šetření – výzkum konkrétních vietnamských jmen v následující empirické části práce.

Empirický výzkum pro druhou část bakalářské práce byl původně naplánován v mnohem větším rozsahu, než se jej podařilo uskutečnit. Hlavním důvodem tohoto „neúspěchu“, je zvolená metoda sběru dat. Výzkum prováděný jednotlivcem se sice mohl zaměřit na hlubší prozkoumání jednotlivých případů, ale již neměl šanci získat respondenty a data v odpovídající kvantitě. Dotazník, který byl ve výzkumu použit, stále považuji za nejvhodnější prostředek pro výzkum vietnamských jmen, nicméně bych ze zkušeností, které jsem výzkumem získal, doporučil primárně jiný způsob jeho administrace. Vhodná by mohla být administrace skupině zaštitěná organizací, která má u vietnamské minority silnou autoritu. Pokud by administrace opět probíhala stylem „jeden na jednoho“, doporučil bych, aby dotazník distribuoval zainteresovaný příslušník vietnamské menšiny. Bohužel musím konstatovat, že prolomit uzavřenost vietnamské menšiny se mi jako průzkumníku české národnosti nepodařilo zcela, ačkoliv metoda sněhové koule (na principu „friend of a friend“) tomu při sběru dat alespoň částečně napomohla. Příštím šetřením v této oblasti rovněž doporučuji oddělit od sebe části dotazníku pro různé respondenty a v jednom průzkumu se zaměřit buď jen na děti, nebo pouze na rodiče. Také už bych nesměšoval výzkum volby rodného jména s průzkumem v oblasti oslovování.

Přes všechny nesnáze, jimiž si výzkum prošel, jej stále nepovažuji za marný a zbytečný. Může velice dobře (a měl by) fungovat jako předvýzkum potřebnému rozsáhlému

šetření, které bude provádět nějaká instituce. Úspěchem empirické části bakalářské práce je zajisté získání konkrétního jazykového materiálu, který mohl být porovnán s obecnými předpoklady. Výzkum zjistil, že u vietnamských dětí narozených v České republice stále oficiálně převažují tradiční vietnamská jména, ačkoliv u nejmladší generace se již objevují rodná jména spíše mezinárodního charakteru, nebo známá a používaná i v českém kontextu (příp. jména dvojčlenná, ženská přechýlená příponou -ová). Nejčastějšími důvody volby rodného jména vietnamských dětí byly přání rodiny a význam jména. Tento výsledek je kompatibilní s obecnými poznatky o vietnamské menšině; silná tradice rodinných zvyklostí a důraz na sémantiku všech komponentů vietnamského jména se zde projevuje zcela zřejmě. Výzkum potvrdil, že naprostá většina respondentů má pro komunikaci s českou majoritou ještě druhé, neoficiální jméno, alternativní přezdívku, která může i nemusí vycházet z grafické či zvukové podobnosti s oficiálním vietnamským jménem, ale většinou bývá používána ve své domácké podobě – jako hypokoristikon. Odhalily se i další poznatky o životě vietnamské menšiny v České republice, malý rozsah výzkumu však neumožňuje ony sice zajímavé, ale v rámci celého šetření ojedinělé případy dále zobecnit do širších tendencí. Jedná se např. o genderovou diferenciaci v oblasti vzdělávání rodičů nebo o spokojenost, či nespokojenost vietnamských dětí s jejich českými přezdívkami. Budoucí průzkumy se mohou na tyto otázky účelově zaměřit.

Výzkum byl vystaven na dvou základních výzkumných otázkách. První zněla takto: „Jak při pojmenování dítěte souvisí konkurence mezi vietnamskými jmény a rodnými jmény užívanými tradičně v češtině s různými sociolingvistickými faktory?“. Ve výsledcích mého malého exploratorního výzkumu se jako distinktivní vůbec neprojevily tyto faktory – doba pobytu v České republice, národnostní cítění a budoucí plány rodiny, neboť v nich respondenti odpovídali téměř v absolutní shodě. Výzkum většího rozsahu by tuto absolutnost jistě narušil. Naopak výše vzdělání rodičů, jejich úroveň češtiny a věk na pojmenování vietnamského dítěte vliv spíše mají. Zjištěné tendence jsou v důsledku malého počtu vyzpovídaných respondentů velmi slabé. Vyvrácení nebo potvrzení nulové a pracovních hypotéz (souvisejících s touto výzkumnou otázkou), jak byly formulovány na počátku výzkumu, by proto bylo vhodnější ponechat na budoucích šetřeních stejné problematiky, která budou provedena ve větším měřítku. Stejně tak přenechávám příštím empirickým výzkumům výzvu k ověření reliability proběhlého šetření.

Na druhou stranu, mnohem objektivnější byl průzkum v oblasti oslovování vietnamských

dětí různými mluvčími češtiny, v různých emocionálních kontextech. Ukázalo se, že škála možností, jak lze vietnamské dítě oslovit, je i na relativně malém území českého jazyka velice pestrá a mísí v sobě vlivy dvou a více odlišných kultur. Bylo by zajímavé provést podrobnější výzkum toho, jak Vietnamci hodnotí způsob, jakým jsou Češi oslovováni – zda jim určitá jména a přezdívky vadí, nebo zda jim vyhovují. Nabízí se tuto otázku zkoumat metodou sémantického diferenciálu. Výzkum a jeho interpretace by se dotýkaly toho, jak příslušník imigrantské menšiny vnímá sám sebe v procesu mezikulturní komunikace s většinovou společností (národně i jazykově), což je otázka značně ambivalentní a dynamická.

Seznam literatury

1. Citovaná literatura

- BŮŘILOVÁ, Gabriela. *Výběr a fungování rodných jmen (výzkum na vzorku pražské mládeže)*. Praha: 1996. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra českého jazyka.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- KOCOUREK, Jiří – VASILJEV, Ivo ... et al.: *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H & H, 2007. ISBN 80-7319-055-9.
- KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: Tax Az Kort, 2008. ISBN 80-238-8173-6.
- KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář: informace o jménech afrických a asijských*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1888-5.
- KOLEKTIV PRACOVNÍKŮ Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky (Zdeněk Hlavsa ... et al.). *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 2005. ISBN 978-80-200-1327-9.
- KUČERA, Karel – MUSIL, Roman – HLAVATÁ, Lucie – IČO, Ján ... et al.: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-965-2.
- MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In: Šišková, T.: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
- NGUYEN, Phan Canh. *Základy vietnamštiny*. Praha: SPN, 1984.
- NGUYEN, Dinh Hoa. Vietnamese Names. In: Eichler, E. – Hilty, G. – Löffler, H. – Steger, H. – Zgusta, L. (eds.): *Namenforschung: Ein internationales Handbuch zur Onomastik I*. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1995, s. 893-896. ISBN 3-11-011426-7.

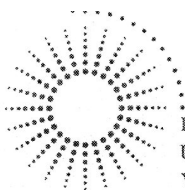
2. Další studijní literatura

- BEHIND THE NAME. Vietnamese Names. Behindthename.com (online). ©1996-2013 (cit. 4. 4. 2014). Dostupné z:
<http://www.behindthename.com/names/usage/vietnamese>.
- BROUČEK, Stanislav. *Český pohled na Vietnamce: mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-85010-46-1.
- HLAVATÁ, Lucie – SLAVICKÁ, Nguyen Thi Binh. *Praktická vietnamština*. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-887-8.
- KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0167-0.
- KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v České republice. In: ŠÍŠKOVÁ, T.: *Mensiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0016-X.
- MILROY, Lesley a Matthew J. GORDON. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2125-8.
- VASILJEV, Ivo. *Velký učební česko-vietnamský slovník*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. ISBN 978-80-87194-37-9.
- VASILJEV, Ivo. *Vietnamština – jazyk na protipólu*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-85394-71-9.
- Vietnam. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* (online). St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11. 12. 2006, last modified on 1 May 2014 (cit. 17. 1. 2014). Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Vietnam>.
- VOLÍN, Jan. *Statistické metody ve fonetickém výzkumu*. Praha: Epocha, 2007. ISBN 978-80-87027-54-7.

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník (originál)

Originální podoba distribuovaného dotazníku (scan) začíná na následující straně bakalářské práce.

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Dotazník:

VÝZKUM VOLBY RODNÉHO JMÉNA VIETNAMSKÝCH DĚTÍ NAROZENÝCH V ČESKÉ REPUBLICE

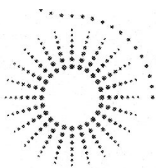
Vážený rodiče a děti, jmenuji se Lukáš Vlasák a jsem studentem Ústavu českého jazyka a teorie komunikace při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Ve své bakalářské práci zkoumám volbu rodného jména u vietnamských dětí; cílovou skupinou mého výzkumu jsou děti a mladiství narození v ČR. Tento dotazník má dvě části – pro děti a rodiče, prosím Vás o vyplnění obou. **Nejprve vyplní dítě první část dotazníku, poté dá doma rodičům k vyplnění jeho zbytek.**

I když jde o výzkum jmen, ve výsledku se Vaše jméno nikde neobjeví v souvislosti s údaji, které o sobě napíšete. Všechna data budou zpracována pouze statisticky. **Vaše anonymita je zaručena.**

Pokud Vás výzkum zaujal, o jeho výsledky můžete zažádat na mé adrese **lukas.vlasak1@seznam.cz**. Sem směřujte i další případné dotazy.

Vyplnění dotazníku je dobrovolné a nezabere Vám příliš mnoho času. Vaše účast výrazně pomůže poznání naší společnosti. Předem Vám děkuji za Vaši pomoc a ochotu.

Lukáš Vlasák

1. část – Vyplní dítě

- Jak se jmenuješ? (napiš úplně celé jméno, včetně všech slov, které se ve jméně vyskytují; tzn. napiš oficiální podobu svého jména, jakou máš v dokumentech, např. v pase)

příklad: Bui Thi Ngoc, Nguyen Van Anh Minh apod. ....

- Kolik je Ti let? Je mi ..... let
- Narodil/a ses v České republice? Zakroužkuj:
ANO NE
- Žiješ od narození většinu svého života v České republice? Zakroužkuj:
ANO NE
- Máš sourozence (bratra nebo sestru)? Vypiš jejich jména a věk do připravené tabulky:

JMÉNO (oficiální):	VĚK:	Jak mu/jí nejčastěji říkají v České republice:
př.: Helen Han Nguyen	12	Helena

- Umí tvůj tatínek česky? Zakroužkuj A, B, C, nebo D:

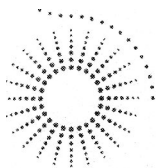
Tatínek

- A) neumí vůbec česky.
- B) umí trochu česky (zná pár slov).
- C) dorozumí se česky.
- D) umí dobře česky.

- Umí tvá maminka česky? Zakroužkuj A, B, C, nebo D:

Maminka

- A) neumí vůbec česky.
- B) umí trochu česky (zná pár slov).
- C) dorozumí se česky.
- D) umí dobře česky.

1. část – Vyplní dítě

➤ Odpověz na následující otázky:

- Jak Tě oslovuje **maminka**, když na Tebe volá? .....
Jak Ti říká **maminka**, když se na Tebe zlobí? .....
Jak Ti říká **maminka**, když Tě chce pochválit? .....

- Jak Tě oslovuje **tatínek**, když na Tebe volá? .....
Jak Ti říká **tatínek**, když se na Tebe zlobí? .....
Jak Ti říká **tatínek**, když Tě chce pochválit? .....

- Jak Tě oslovují **další dospělí příbuzní** (např. *babička, dědeček, tety a strýčkové*), když na Tebe volají? .....
Jak Ti říkají **další dospělí příbuzní**, když se na Tebe zlobí? .....
Jak Ti říkají **další dospělí příbuzní**, když Tě chtějí pochválit? .....

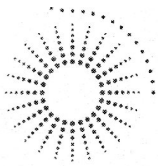
- Jak Tě oslovuje **paní učitelka**, když na Tebe volá? .....
Jak Ti říká **paní učitelka**, když se na Tebe zlobí? .....
Jak Ti říká **paní učitelka**, když Tě chce pochválit? .....

- Jak Tě oslovují **spolužáci**, když na Tebe volají? .....
Jak Ti říkají **spolužáci**, když jsou na Tebe naštvaní? .....
Jak Ti říkají **spolužáci**, když se s Tebou chtějí kamarádit? .....

(poslední 3 otázky zodpoví jen ti, kdo mají sourozence)

- Jak Tě oslovují **sourozenci**, když na Tebe volají? .....
Jak Ti říkají **sourozenci**, když jsou na Tebe naštvaní? .....
Jak Ti říkají **sourozenci**, když se s Tebou chtějí kamarádit? .....

2. část – Vyplní rodiče

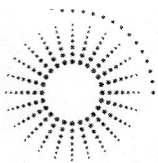

A) Otec

1. V jakém roce jste se narodil? .....
2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *Podtrhněte:*
  - prvních 9 let
  - střední odborné
  - 3. stupeň ZŠ (10-12 let)
  - vyšší odborné
  - vysokoškolské
3. V jakém státě jste se narodil? .....
4. Jak dlouho žijete v České republice? *Vyberte a podtrhněte odpovídající časový údaj:*
  - méně než 2 roky
  - 5 až 10 let
  - od 2 do 5 let
  - mezi 10 a 15 lety
  - více než 15 let
5. Žil jste někdy mimo ČR? *Vypište do tabulky v jakém státě a v jakých letech (kdy):*

ZEMĚ:	V LETECH:
př.: USA	1989-1993

6. Jakou zemi považujete za svůj domov? *Vyberte jednu zemi, kterou považujete za nejdůležitější:* .....
7. V jaké zemi plánujete v následujících 5 letech pobývat? .....
8. Učil jste se někdy česky? *Zakroužkujte:* ANO NE

2. část – Vyplní rodiče

B) Matka

9. V jakém roce jste se narodila? .....

10. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *Podtrhněte:*

- prvních 9 let
- 3. stupeň ZŠ (10-12 let)
- střední odborné
- vyšší odborné
- vysokoškolské

11. V jakém státě jste se narodila? .....

12. Jak dlouho žijete v České republice? *Vyberte a podtrhněte odpovídající časový údaj:*

- méně než 2 roky
- od 2 do 5 let
- 5 až 10 let
- mezi 10 a 15 lety
- více než 15 let

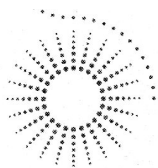
13. Žila jste někdy mimo ČR? *Vypište do tabulky v jakém státě a v jakých letech (kdy):*

ZEMĚ:	V LETECH:
př.: USA	1989-1993

14. Jakou zemi považujete za svůj domov? *Vyberte jednu zemi, kterou považujete za nejdůležitější:* .....

15. V jaké zemi plánujete v následujících 5 letech pobývat? .....

16. Učila jste se někdy česky? *Zakroužkujte:* ANO NE

2. část – Vyplní rodiče

Vyplní rodiče společně, nebo jeden z nich (po dohodě s druhým)

Z níže uvedené nabídky možností vyberte důvody, které vás vedly k volbě rodného jména Vašeho dítěte, Vašich dětí. Pokud máte více dětí, důvody (**viz seznam dole**) pro každé z nich vypište zvlášť. Do zvláštního řádku tabulky níže vždy do prvního sloupce napište jméno dítěte a do druhého číslo jednoho i více důvodů, které vyberete z možností vyjmenovaných pod tabulkou:

JMÉNO DÍTĚTE:	VYBRANÉ DŮVODY JMÉNA
př.: Ngoc	1 (po matce), 4, 6, 9
př.: Helen	7, 10, 15

Důvody volby jména:

- 1) po příbuzném – napište po kterém
- 2) po známém
- 3) podle přání rodiny
- 4) jméno jsme zvolili v souvislosti s jeho významem – aby dítě ochraňovalo nebo aby odpovídalo jeho žádaným vlastnostem
- 5) jméno zní stejně nebo podobně jako tradiční vietnamské jméno
- 6) brali jsme v úvahu podobu celého jména (*jak je dlouhé, jak zní v kombinaci s příjmením apod.*)
- 7) jméno bylo ve své době populární
- 8) podle populární osobnosti, nebo postavy z filmu, televize, knihy apod. – napište podle které
- 9) národní charakter jména (*např. typicky české, typicky anglické, typicky vietnamské jméno apod.*)
- 10) mezinárodní charakter jména (*jméno s celosvětově užívanou variantou*)
- 11) jméno jsme považovali za originální
- 12) chtěli jsme, aby naši potomci měli jména, která se k sobě hodí
- 13) brali jsme v úvahu datum svátku dítěte
- 14) brali jsme v úvahu datum narození dítěte
- 15) líbí se nám domácí podoba jména nebo jeho zdrobnělina
- 16) rodné jméno se nám prostě líbí a žádný jiný důvod neznáme
- 17) další důvod: *charakterizujte ho: ... ..*